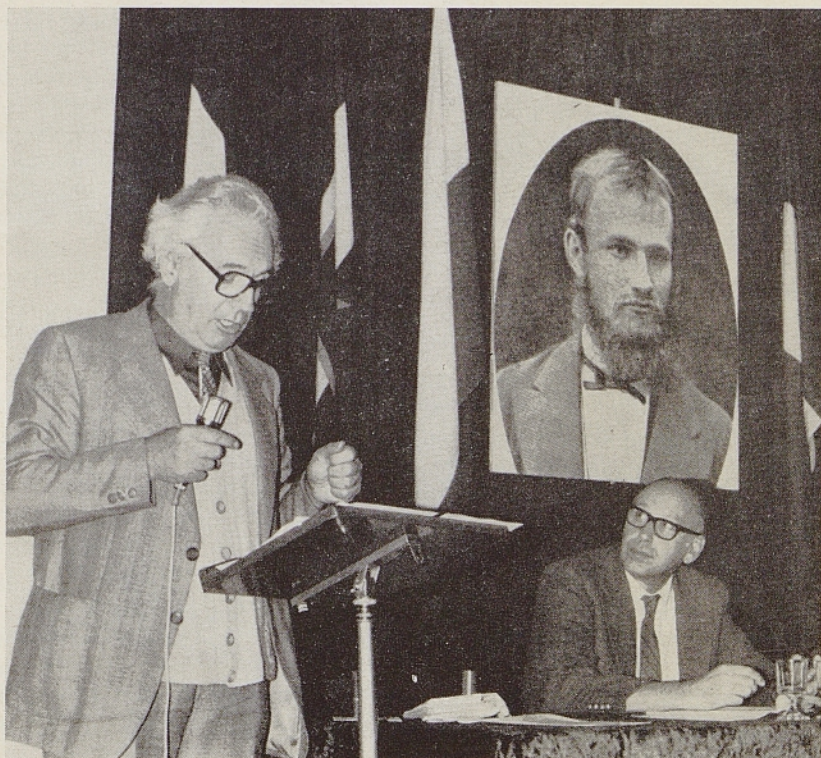

mladika

9

MLADIKA

IZHAJA DESETKRAT V LETU

1979 LETO XXII. - ŠTEV. 9

Poština plačana v gotovini -
Skupina III/70

KAZALO

Saša Martelanc: Konec je hrepenenje	145
Vinko Beličič: Pet Pascolijevih poslovenjenih	146
Tanja Rebula: Tik pred svitom	148
Jelka Daneu: Naše gore listi	149
Lado Piščanc: V zelenih daljavah božje bodočnosti	150
Pod črto: Skrb za jezik; Trst - čigavo mesto	152
Za žene in dekleta	154
Iz dnevnika mlade družine	155
Milena Merlak: Vsi sveti na gozdnem pokopališču	155
Bruna Pertot: Sentimentalni, vase zaprti kostanj	156
Pavle Merlak: Žive besede v naših narečjih	158
Vladimir Kos: Temna jesen	158
Staro in novo o naravi in človeku	159
Ivo Jevnikar: Drobci iz manjšinskega sveta	160
Petindvajsetletnica SKA	162
Vladimir Kos: Tu se konča za zdaj ta dan	162
Antena	163
Ocene: Truhlar v italijanščini; Nova sezona GM; Jurij Kozjak v francoščini	165
Martin Jevnikar: Zamejska in zdomska literatura	167
Čuk na Obelisku	168
Na platnicah: Pisma; Za smeh.	

Zunanja oprema: Jasna Merlak

Uredništvo in uprava: 34133
Trst, ul. Donizetti 3, tel. 768.89

Poštni tekoči račun 11/7019
»Mladika« - Trst

Lastnik: SLOVENSKA PROSVETA

Registrirano na sodišču v Trstu
št. 193

Član USPI (Zveze italijanskega periodičnega tiska)

tisk »graphart«, trst, rossetti 14

pisma pisma pisma pisma pisma

Pisma v tej rubriki izražajo mnenja dopisnikov in ne obvezujejo uredništva.

50-LETNICA

BAZOVIŠKIH ŽRTEV

Prihodnje leto bo poteklo 50 let od ustrelitve bazoviških junakov. Pred časom sem bral, naj bi to obletnico posebno slovesno proslavili. Toda leto 1980 se bliža z naglimi koraki in nič ni slišati, da bi bile v teku kake priprave na to slovesnost. Ne bi rad, da bi nas kdo presenetil s kakim posebnim betonskim spomenikom ali čim podobnim ... Ker je pred časom tekla beseda tudi o tem, imam s tem v zvezi predlog. Zdi se mi, da nam je ta spomenik tako prirasel k srcu, da bi ga ne smeli spreminjati. Predlagam zato samo njegovo sorazmerno povečavo. Spomenik točno tak kot je, bi morali povečati, tako da bi ga zgradili iz samih ogromnih blokov kraškega kamna. Le sedanji blok naj se dvigne visoko v nebo kot ogromen obelisk, ki ga bo — če bo iz številnih več-tonskih blokov — nemogoče poškodovati ali porušiti. Stati mora na istem mestu, na bazovski gmajni, vso okoličico pa bi morali spremeniti v primeren kraški gaj z brinjem, bori itd.

Z. P.

POBOLJŠEVALNICA

NA PADRIČAH

Ob pokrajinski cesti iz Padrič v Bazovico, kjer je bilo begunsko naselje nato pa hiralnica, samevajo zdaj nekoliko predelana poslopja in nekaj razdrtih barak, ob katerih se bohoti plevel in tu in tam listi vinske trte. Ves ta prostor naj bi bil po Pontrellijevi zamisli na razpolago mladostnim pre-

stopnikom, ki jim zelo škoduje zrak in pa slab zgled starejših kaznjencev v ul. Coroneo. Prostor pa bi bil po mnenju domačinov kot nalašč za socialne usluge vsega predela vzhodnega Krasa. V ta namen je bilo sklicanih veliko sestankov; povabljeni so bili občinski možje s takratnim županom na čelu; odposlanstvo je šlo do prefekta in »celo« do slavnega Pontrellija, ki pa je bil kmalu za tem postavljen v pokoj. Povsod lepe obljube, vendar pa je bilo že takrat jasno, da iz vsega tega ne bo nič, ker je gospod Pontrelli sam trmasto vztrajal pri svoji (ali samo svoji?) zamisli. In dela so se začela, šla ob neštetihih prekinutih počasi naprej in za sedaj obstala. Človek pa se vprašuje, ali bo tu res samo poboljševalnica, ki bi ob uresničitvi bila vir novega strahu pred pobalinstvom in pa pred novim valom naselitve tujerodnih uslužbencev. Ali pa bo morda bivše begunsko taborišče nov člen skrivnostne ustanove, ki bo še globlje posegla v naše tako preizkušeno in že razrahljano narodnostno tkivo.

(Podpis)

SLIKA NA PLATNICI: Prof. Milko Matičetov med nastopom na mednarodnem simpoziju v Reziji. Na desni pobudnik in organizator mednarodnega srečanja slavistov prof. Rado Lenček s Columbia University v New Yorku. Za njunim hrbtom kraljuje velika slika mladega J. Baudouina de Courtenayja, v čigar imenu se je odvijal seminar.

REVIJO IZDAJA UREDNIŠKI ODBOR: Marija Besednjak, Lojzka Bratuž, Ivo Jevnikar, Saša Martelanc, Marij Maver (odgovorni urednik), Albert Miklaveč, Franc Mljač, Aleksander Mužina, Sergij Pahor, Danilo Pertot (uprava), Ivan Peterlin, Maks Šah, Drago Štorka, Zora Tavčar in Edvard Žerjal (likovna oprema). Vsi pisci sodelujejo brezplačno.

Posamezna številka Mladike stane 500 lir. Celoletna naročnina za Italijo 5.000 lir, podporna 10.000 lir: nakazati na poštni tekoči račun 11/7019 — »Mladika« — Trst. Letna naročnina za Jugoslavijo 100 ND, podporna 200 ND. Druge države 10 US dolarjev (podporna 30 US dolarjev).

SAŠA MARTELANC

Konec je hrepenenje

Pod ciprese, tako novembrsko zapisane v naši zavesti, zahajam rad tudi v mesecih drugačnih svetlob in vonjav, kot jih ima ta predzadnji v letu, ves ubran na spomine ob krizantemah. Pokončnost teh plemenitih dreves je v tako izzi-valnem nasprotju z vodoravnostjo smrti, da me prevzame neznano veselje prav sredi gaja najtiš-je žalosti ter se vse v meni izravna in pomiri.

Objemam to sloko, aristokratsko drevo in se sprašujem, kaj je to konec. Je zares le prekinitev tiste sle po nadaljevanju, ki je v sleherni obliki živega in torej usmerjenega nekam naprej?

Jutro, pomlad, prvi takti koncerta, otroško igranje, deklški nasmeh, vlak, ki odhaja, mladost, ogenj, svit, potrkavanje v linah, slapovi, poljub — vse bo doživelo tisto nepreklicnost, ki ima lahko tisoč izrazov, a en sam pomen: konec.

In vendar mi nekaj pravi, da je del skrivnosti, ki jo vsebuje konec, tudi v tem, da se da o njegovi strašni definitivnosti debatirati. Kdor ne verjame v up, ki ga ponuja vertikalnost ciprese, naj se zamisli vsaj v tisto predzadnjo emotivno cono, ki jo srečamo pred vsakim koncem, ko je ta visek crescenda.

Melodija, ki ji slutimo skorajšnji iztek, pa naj bo na orglicah pod macesnom v gorah ali v polmraku koncertne dvorane, nas doživljajsko

razkolje: želimo si čimprej proti dopolnitvi, ki je lahko samo v finalu, hkrati pa nam je žal, da je ta zadnji polet proti višku tudi umiranje srečnega zanosa.

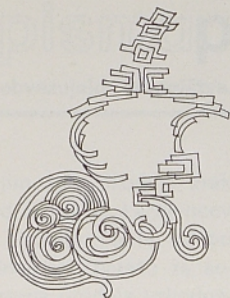
Mar ni to isto kot usoda dirkača, ki leti proti cilju, pa ve, da bo zmagoviti prihod istočasno konec hitrostnega opoja ter se bo nazadnje vprašal, kaj je bilo slajše, zmaga ali drvenje proti njej.

Gledam otroka ob skodelici gozdnih jagod in njegovo pristržno požrešnost, ko z žličko lovi še poslednje male sadeže. Ni mar tudi on doživel dvoreznosti konca, naskok na izpolnitev in majčkeno žalost, ko ni več ničesar?

Daljave, ki se približujejo, resnica, ki dobiva zadnja potrdila, želja, ki bo zdaj zdaj utrgani sad, delo, ki bo ta hip dovršeno, nasmeh, ki se spreminja v vabilo: pridi! — — tudi to so napovedi konca, ki bo sladek zaradi teženja po njem in grenak, ker bo nekaj dozorelo v zadnji akord.

In tedaj se mi utrne misel, ki je že čisto na meji želje: konca ni, konec je hrepenenje. Pod novembrsko cipreso in povsod, kjer ima kaj svoje korenine in svoj vrh, svoje skrivnostno izhodišče in svoj skrivnostni cilj. Nekje v krošnji sedi grlica, ki poje čudno pesem, pesem vsega živega, pesem hrepenenja.

PET PASCOLIJEVIH POSLOVENJENIH

Zbirka MYRICAE (1891) italijanskega pesnika Giovannija Pascolija (S. Mauro di Romagna 1855 - Bologna 1912) — prva v dolgi vrsti — velja za njegovo najznačilnejšo. O nji — slovenski naslov bi bil TAMARISKE — je Attilio Momigliano med drugim zapisal: »V teh

kratkih lirskih pesmih je njegovo rodno podeželje: samotno, potopljeno v skrivnostno tišino, ki jo tupatam kak osamljen glas še bolj poudari.« Iz nje sem izbral pet pesmi, ki so me posebno prevzele, in jih prelil v svoj jezik.

V. B.

LA DOMENICA DELL'ULIVO

Hanno compiuto in questo dì gli uccelli
il nido (oggi è la festa dell'ulivo)
di foglie secche, radiche, fuscelli;

quel sul cipresso, questo su l'alloro,
al bosco, lungo il chioccolo d'un rivo,
nell'ombra mossa d'un tremolio d'oro.

E covano sul musco e sul lichene
fissando muti il cielo cristallino,
con improvvisi palpiti, se viene
un ronzio d'ape, un vol di maggiolino.

FESTA LONTANA

Un piccolo infinito scampanò
ne ronza e vibra, come ad una festa
assai lontana, dietro un vel d'oblio.

Là, quando ondando vanno le campane,
scoprono i vecchi per la via la testa
bianca, e lo sguardo al suol fisso rimane.

Ma tondi gli occhi sgranano i bimbetti,
cui trema intorno il loro ciel sereno.
Strillano al crepitar de' mortaretti.
Mamma li stringe all'odorato seno.

OLJČNA NEDELJA

*Na ta dan dopletle ptice
so gnezdo (danes je oljčna nedelja)
iz listja, koreninic, ilovice;*

*ta na cipresi, na lovorju tista,
v gozdu, vzdolž hahljajočega vrela,
kjer s senco igra se luč prečista.*

*In zdaj na mahu vale, na lišaju,
nemo zazrte v bliščobo sinjine,
če pa čebela vzbrenči ali hrošč prileti,
nenaden trzlaj jih prešine.*

DALJEN PRAZNIK

*Brezkončna, komaj slišna srebrnina
zvonov brni, kot da za praznik pritrkava
neznansko daljen, onkraj kopren spomina.*

*Tam, ko zavalovi zvonjenje čez poljane,
starci se odkrijejo na poti, glava
beli se jim, pogled v tla uprt ostane.*

*Otrokom pa okrogle oči se širijo,
ko vsenaokoli jasno njih nebo trepeče.
Ob slednjem poku možnarjev krik zaženo.
Mama prižme na prsi jih dehteče.*

DOPO L'ACQUAZZONE

Passò stroschiando e sibilando il nero
nembo: or la chiesa squilla; il tetto, rosso,
luccica: un fresco odor dal cimitero
viene, di bosso.

Presso la chiesa; mentre la sua voce
tintinna, canta, a onde lunghe romba;
ruzza uno stuolo, ed alla grande croce
tornano a bomba.

Un vel di pioggia vela l'orizzonte;
ma il cimitero, sotto il ciel sereno,
placido olezza: va da monte a monte
l'arcobaleno.

GALLINE

Al cader delle foglie, alla massaia
non piange il vecchio cor, come a noi grammi:
ché d'arguti galletti ha piena l'aia;

e spessi nella pace del mattino
delle utili galline ode i richiami:
zeppo, il granaio; il vin canta nel tino.

Cantano a sera intorno a lei stornelli
le fiorenti ragazze occhi pensosi,
mentre il granturco sfogliano, e i monelli
ruzzano nei cartocci strepitosi.

ULTIMO CANTO

Solo quel campo, dove io volga lento
l'occhio, biondeggia di pannocchie ancora,
e il solicello vi si trascolora.

Fragile passa fra' cartocci il vento:
uno stormo di passerì s'invola:
nel cielo è un gran pallore di viola.

Canta una sfogliatrice a piena gola:
Amor comincia con canti e con suoni
e poi finisce con lacrime al cuore.

PO NALIVU

*Prešel je v šumu in plesketanju črni
oblak: zdaj cerkev vriska; rdeči krov
blesti se: svež diši pušpan motnosrebrni
tam od grobov.*

*Pri cerkvi; ko nje glas pobrneva pojoč
in v daljo se nosi zvonjenje,
dečadi poskriti, iskani ob velikem križu »pič poč«
je rešenje.*

*Obzorje zakriva deževna tenja;
a božja njiva pod azurom neba
spokojno dehti: z gore na goro vzpenja
se mavrica.*

KOKOŠI

*Ko listje pada, ne joče gospodinji
srce ostarelo, kot nam skrči kdaj se:
saj čili se pode po dvoru petelini;*

*in kar naprej v jutranjo tišino
kokoši jajčaric posluša kokodajse:
natrpana je kašča, v kadi poje vino.*

*Zvečer popevajo krog nje deklič
vzcvetele, oči zamišljene jim zrejo,
ko belijo koruzo, in fantiči
v beljavini šumeči direndaj počnejo.*

ZADNJA PESEM

*Samo še tista njiva, kamor oko počasi
obračam, od storžev poblesteva,
in sončece tam bolj in bolj zbledava.*

*Šumot krhkega vetra v listih se oglasi:
odprhne jata vrabcev — spet tišina:
nebo vijoličasto blede luč zagrinja.*

*Nekje obiralka na vse grlo poje:
Ljubezen s pesmijo se, z vriski uname,
izdihne pa v solzah srčne osame.*

TIK PRED SVITOM

Kaj te je prineslo od tihih rokavov Mure sem, v ropot trolejbusov in topotanje korakov po asfaltu? Kaj iz pokrajine, kjer gnezdijo štokrlje, v razposajeni vrvež ulic? Kaj iz otožne samote, ki jo pestuje mir planjav in oblakov, v ranjeno zazidanost mesta?

Po teh cestah je hodil Cankar. Tu sta za jetiko umrla tvoja ljubljenska Kette in Murn. O, vem, kaj te je prineslo sem med nas. Zakaj bi bil sicer pisal prizadete članke v krajevni časopis, naj že enkrat opustijo nekatere stalne napake? Zakaj bi sicer tolikokrat med pogovorom omenjal, kako se reče določeni stvari v prekmurskem narečju?

Ljubezen te je gnala, da si prišel sem v svoji dobrodušni nerodnosti kmečkega fanta, ki bi mu na prvi pogled ne prisodil vseh skritih, a dejanjskih darov.

Če si prišel iskat v mesto le znanja, ostani!

Če si prišel iskat človeka, pojdi, hitro se izgubi odtod, da ne bo prepozno!

Vedeti moraš, da ti naša ušesa ne znajo prisluhniti tako, kot zna ravnina, sredi katere sanja tvoja rojstna vas.

Naša srca so otopela za tujo stisko. Ker ni več tišine, ne moremo, ne znamo prisluhniti.

Učiš se in ubijaš samoto. Šališ se iz te svoje globoke resnice, ko po svoje prepesnjuješ Minattija: »Nekoga moraš imeti rad, pa čeprav knjige, zvezke ...«.

Neopazen živiš med nami: v zgodnji jeseni te vidévamo v zeleni kockasti srajci. Nato te najde zima — v črnem puloverju (a to malokdo opazi). (Kdo naj ve, da si med tem pokopal očeta?) Vse teče po starih tirnicah. Strah pred izpiti, včasih skupen ogled gledališke predstave. Kjer pričakuješ besede, naletiš na molk. Tvoja rahlost je sprva osupla, nato dvomeča. Slednjič jo nekaj načne, — vendar ne s trdoto. Z obupom.

* * *

Štokrlja je neslišno preletela vas in sedla na streho. Soparen poletni popoldan je. Muhe nadležno brenčijo in obletavajo ostanke kosila na mizi.

Štokrlja pripre oči. Po prašni cesti se bližata dva človeka. Kaže, da se jima nikamor ne mudi.

V hiši se je mati umaknila iz kuhinje v hladnejšo izbo, da si splete kito. Razčesuje si temne lase.

Prišleca se ustavita pred vrati. Štokrlja je zložila velike peruti in ju motri. Na tihem se prereketa. Nato eden potisne drugemu v roke kos papirja.

Še se nekaj časa prestopata.

Vstopita. Mati si še ni spletla kite in stopi iz izbe z razpuščenimi lasmi. »Kaj bi radi?« Položita list na mizo in odideta.

»Jože leži na žalah ...«

Mati zavpije za odhajajočima, ki izginjata na prašni cesti. Teče za njima, da ni res ... Njen sin študira, je živ, njen dvajsetletni sin ..

A onadva odhajata še hitreje. Štokrlja se spusti s strehe nad drevesa tja k vodi. Spoštuje bolečino.

Črni lasje so osiveli. Resnica pljuska svojo grozo in bolečino čez odmrlo srce. Še utripa, a komu ... in čemu?

Bog, Bog!

* * *

Hladno lesketanje vode v noči. Odblesk zvezd na gladini. Spokojno šumenje te je na poti domov zvabilo do brega. Kakšen mir!

Poletna noč, tišina, goste trave ob vodi, spremeljava murnov. In temačnost srca. Globlja od prepadov, globlja od struge. Temačnost brez dna.

Prvi meseci tečaja za neplavalce so mimo. Kaj si hodil hladit v bazen? Ogenj svojih majhnih krivd, ki si jih v svoji občutljivosti pred seboj postoteril? Kakšen si se zdel sebi v zrcalu vodne površine čez dan? Kdove, če si kaj ugledal svojo svetlo podobo: dobrohotno — in lačno dobre besede? Zdaj, v temi, je tvoja podoba v vodi zmaščena.

V senci dreves se ti zdi grda, nevredna, da živi še naprej. Noč, kaj si storila, pogubna noč?

Nekdo tone med vrbami. Lesket zvezd na gladini zatrepeta. Boj dveh življenj: vode in človeka.

Končno zmagoslavno zašumi voda.

Za hip utihnejo murni. Nato spet začno ubirati strune svojih teles-glasbil. Trave dehtijo dalje.

Hlad je zavel od reke. Tema.

Ta čas je pravzaprav najtemnejši in najhladnejši v vsej noči ... čas temè — tik pred svitom.

Naše gore listi

Pride čas, ko se vse prebuja. Pride čas — vsem je znano, to je enkrat v letu — ko prenovljene sile izbruhnejo, ko vse poganja in brsti. Vedno pride ta čas.

Običajno je to pomlad — toda ne pri nas, pri nas je to jesen. Jeseni, ko nežni dežek pritrkava na okna in uspava naravo, ki se pripravlja na dolgo spanje, se mi zbudimo.

Pred vaško kavarno se zbiramo. Razne znamke cigaret puhtijo v vlažno okolje in z njimi hlapijo besede.

«Čudovita tekma včeraj — in koliko gledalcev. Trideset jih doslej še ni bilo na novem igrišču!»

«Čuj, a veš, da se je Ivo poročil!?»

«Kateri, ah ... tisti! Kako, kaj ... a je kaj?»

«Ne vem, on pravi, da ni!»

Nenadoma prihrumi od cerkve — plašč odpet, lasje se samovoljno obračajo na vse najbolj neelegantne načine — mamica zamudnica. Plaho se je za leví rob plašča drži deček. Drobocene oči izdajajo vrhano mero spanja.

«Adijo ... nekaj važnega vam moram povedati. Razredov ni dovolj — slovenskih otrok je preveč za dva razreda. Nočejo pa nam dat novih prostorov!»

«Kako ... kaj?»

«Nimam časa sedaj. Že včeraj so mi zaprli v vrtcu vrata, ker sem prišla — pomisli — eno minuto po deveti uri. Hitim!» In že odfrči in pusti za sabo vrsto ooh in aah in odprtih ust.

«Orka malora!» reče najpogumnejši izmed nas. «Toliko otrok in tako malo razredov!»

«Tukaj je treba kaj ukreniti.»

Zberejo se mamice, zberejo se učiteljice (učiteljev je bolj malo), če je že posebna priložnost, pokuka sramežljivo na zbirno mesto kak ravnatelj, da o inšpektorju ne govorimo, in začne se akcija «Nič nas ne sme presenetiti» (naj mi kdo od sosedov ne zameri za izposojeno geslo).

Po muke polnem razgovarjanju, prepričevanju in po večurnem vlečenju vozičkov na različne strani neba se končno združimo (vendar z rezervo: naša stranka misli tako in naša lista zagovarja to, novi razred mora biti tukaj in ne sme biti tam, vsega so krivi «oni», ker nam mečejo polena pod noge.) Kot da bi «nje» tako močno zanimalo, ali imamo mi še več razredov.

Mi se torej združimo, sedemo in pišemo. Pišemo protestno pismo. Sestavimo ga, se izražamo v lepi italijanščini, da bi «oni» videli, kako smo kulturni, izobraženi, vljudni in tako dalje (in da bi nam bil prevajalec pravzaprav odveč!) — in tako pridemo do problema, kdo naj protestno pismo odnese na odločilno mesto.

«Ja, predstavniki!» se odloči najbolj bistri med nami. Ha, in kdo naj bodo predstavniki? — Vsi navzoči skrijejo

glavo pod «peroti». (Kako gladko bi lahko tu pesnik zapel „Ostrigli, ah, so mi peroti“ — tako bi vsaj glave ne bilo kam skriti). Predsednica se po dolgem in globokem razmišljanju v popolni tišini (končno smo prvič od začetka srečanja dosegli popolno tišino) odloči za lanskoletne predstavnike. Teh tako in tako ni na sestanku — in točka gre gladko s programa, saj ni nikogar, ki bi protestiral. Sprejeto soglasno.

Sprejeto soglasno pri nas! Vsi zadovoljni odhajamo s sestanka in vsakdo pred izhodom navdušeno seže v žep, da vrže v «prostovoljne prispevke» svoj dar za organizacijo, ki nam je tako velikodušno odstopila za dve polni uri svojo dvorano. (Hvala vam lepa, pa še pridite!)

Pri «njih» — odbito enoglasno: „V zvezi z vašim protestnim pismom vam sporočamo, da, žal, letos ne moremo upoštevati vašega predloga, ker ga niste pravočasno oddali. Pismo je namreč prišlo do nas 16. 10. ob 11. uri, čas za predložitev prošnje pa je zapadel 16. 10. ob 10.45. S spoštovanjem: odgovorni.“

Sklicanje novega protestnega sestanka. Opojen vonj se širi, kajti dobri polovici navzočih so popustile trebušne mišice ob misli: «Kaj bo pa zdaj?»

Nekaj mamic sploh ni imelo problema: «Beš šou pej u taljanske vrtec! Kdu te bo gljedo dama!»

«Ma perchè, mamma?»

«Zatu ke nej prestuera!»

In druga: «Klaudijo, vieni qua che andiamo vedere se te prendono in asilo italiano!»

Četrtnina se odloči. Strahotna akcija. Pisali bomo lepake! Morali jih bodo brati!

Dve najpogumnejši mamici se spravita, potem ko sta nahranili moža, deco (da rečemo z našim velikim pesnikom), in ena od njiju tudi psa — in sta vso to kramo spravili k nočnemu počitku. Seveda so vsi prej zmolili večerno molitev, v slovenščini, kajti Bog je edini, ki vse razume.

Spravita se k pisanju lepakov. Prvi trije niso uspeli, dokončali pa sta sedem primerkov v večbarvni tehniki in jih v pozni, zelo pozni uri pribili na slovenske kostanje po okolici ...

Uspeh je bil zagotovljen! Že naslednjega dne — invazija na šolo!

Zasedle so jo majhne, nežne, sočne živalce, katere, če jih pozorno stisneš med nohtoma palcev na desni in leví roki, rahlo počijo. Te nobeno leto niso imele problema, kako priti na šolo! To je pediculus humanus capitis — po domače jim pravimo — uši.

V zelenih daljavah božje bodočnosti

DNEVNIK

XV.

22. aprila 1937

Kmalu bo mesec, odkar sem subdiakon. Vedno močneje se zavedam tega koraka. V moji duši ni še jasno, v nji še vre in kipi. To vrenje in to kipenje imam rad. V mnogih bojih pa sem še vedno sam. Zdi se mi, da mi tisti, ki sem jim o tem govoril (spiritual, spovednik), niso dali dovolj jasnih in trdnih smernic. Do tistih pa, ki bi mi res mogoče pomagali, mi je težko iti.

Večkrat me moje jutrišnje javno delovanje zbega. Slutim, kako težko mi bo z vsem srcem in z vso dušo živeti se v ljudski ambient. Altruizem je nekaj težkega. Ustvariti si lastno ognjišče in se popolnoma vanj živeti je silno lahko. Lahko je ljubiti deset, dvajset oseb, ki so nam blizu po krvi. Še lažje je ljubiti tiste, ki so nam bliže tudi po srcu. Težave pa se začnejo tam, kjer moraš zaradi svojega poklica velikodušno ljubiti brez izjeme ljudi, ki so mogoče tako daleč od tvojih pričakovanj, tako različni od tebe, celo med seboj v nasprotstvu ... Zdi se mi, da bom zaradi tega trpel ... ali pa ne. Tu v lemenatu se ne morem živeti v občestvenost. Mogoče pa se mi bodo jutri v življenju odprli novi vidiki, da bom iz svoje omejenosti planil v živo življenje ljudstva ... mogoče, Bog daj!

Brevir pa mi je v marsikateri težki uri v veliko tolažbo. Močne in stare molitve me učijo moliti. Ob velikih počitnicah, ko bom imel časa na razpolago, ga bom študiral, da ga bom potem iz dneva v dan z vedno večjim veseljem, zanimanjem in pobožnostjo bral. — Med rekreacijami mi zdaj ni več dolgčas, ker molim brevir.

24. aprila 1937

Nocoj čutim v sebi silen nemir. Več kot eno uro sem slonel ob odprtem pultu in stikal po knjigah in listih. Nikjer se nisem mogel ustaviti in se odpočiti. Potem sem mislil na subdiakoniat, na mater, na dom, na vsakdanji kruh, na tesnobo srca. Nocoj bi rad povedal sam sebi dobro in trdno besedo, pa ne morem. In to me boli ... Zunaj je lep spomladanski večer: sonce je že nizko nad Kalvarijo. Zunaj na ulici pred učiteljiščem so dolgo vpili dijaki. Zdaj so odšli ... O, kako rad bi šel sam daleč, daleč v večer, na goro ... Po zadnjih spoznanjih, ki so me tako silno zadela,

so mi ljudje tako daleč. Ko da so se vsi čez noč spremenili. Bojim se jih in s trpko bolečino mislim na njih šibkost. Tako rad bi bil nocoj otrok, ki ne ve še nič temnega.

2. maja 1937, nedelja

Bili so časi, ko sem si iz svoje mlade navdušenosti želel trpljenja, češ da bom po njem postal svetlejši in močnejši.

Zdaj se je zgrnilo nadme in se dotaknilo ne samo mene, srca in duše, ampak vsega, kar me obdaja. In v meni se nekaj upira. Vse nekdanje hrepenenje po pravem trpljenju se je pred stvarnostjo izgubilo. Rad bi ubežal trpljenju, živel prost, brez skrbi in težav, kvečjemu sanjal o nekem možnem trpljenju, ki naj bi me čakalo kje samotno na križpotjih mojih romarskih poti.

Toda ne, jaz moram naprej, saj to je šele začetek križeve poti, ki pelje na Golgoto mojega življenja. Ne smem, ne morem in nočem biti ne šleva ne pustna šema ne omahljivec. Moško in zdravo moram pogledati trpljenju v oči — trpljenju, ki bo še prišlo, mogoče še večje in hujše...

V zadnjih dneh mi je postal človek kot skrivnostna sfinga. Zdaj sem obstal pred njo, z muko razbiram njene poteze in trpim ...

In vendar se mi niso odtujili še vsi ... O, tu bi moral napisati pesem, visoko pesem, silno lepo himno ...

4. maja 1937

Bolj kot kdajkoli čutim potrebo po usmiljeni in trdni roki, ki naj bi mi odstrla meglo izpred oči. Mislim, da bi tukaj težko pomagala z uspehom moj spiritual in spovednik. Težko se je upati starejšemu človeku, četudi si prepričan v njegove sposobnosti ...

V svoji izbi sem zopet sam in trpim, sklonjen nad uganko — sfingo človeka.

5. maja 1937

Večkrat veličina in sreča obstajata v malenkostih. Ko te zjutraj zbudi hišni zvonček, bodi res velikodušen, ne obotavljaj se, z veseljem skoči iz postelje. Tvoja prva misel pa naj bo na Boga, na tvojega dobrega Odrešenika, spomni se ga s kratkim vzdihom, prosi ga za pomoč v novem dnevu. Mislim, da je od tega majhnega dejanja v

precejšnji meri odvisno razpoloženje prihajajočega dne.

Vsak človek, ki mi je drag, je kakor plamen na mojih dlaneh. Boriti se moram tudi za te tople plamene, ki me spominjajo na mater, na očeta, na sestre, nate, ki si dobra duša.

Vnebohod, 6. maja 1937

»Benedictus« pri petih mašah mi je zadnje čase zelo drag. Mnogokrat sem ga že pel a solo. Moj poklic je srečanje s Kristusom, zato mu lahko iz srca pojem: Blagoslovljen, ki prihajaš v imenu Gospodovem! Poleg blagoslavljanja je tu tudi slovesno in odločno pritrjevanje in veliko-dušno predajanje edini in sveti — BOŽJI VOLJI.

Kristus ne prihaja med nas samo pod podobo kruha in vina, ampak na toliko načinov, da se tega vselej niti ne zavedamo.

Danes smo peli Filkejevo mašo sv. Karla. Dirigiral je Mirko — menda zadnjič. In menda smo danes zadnjič peli to čudovito mašo kolikor toliko v redu. — Ne vem, zakaj naši laški sobratje gledajo na to mašo nekam postrani ... Pač zato, ker avtor ni njihovega rodu, čeprav o njeni umetniški vrednosti ni dvoma. — Ko smo včeraj med pevsko uro v šoli javno »barantali«, katero mašo bomo danes peli, sem prav zaradi njihovega upiranja še bolj agitiral za to mašo. — Nekdo izmed njih je celo trdil, da je najslabša maša njihovega avtorja boljša od Filkejeve.

9. maja 1937

Ne samo ti — P. B. 1) —, ampak tudi jaz se srčno veselim skupaj s teboj. Ko smo šli popoldne k počitku, se mi ni dalo spati: bil sem preveč vesel in tudi ponosen nate. To ni samo tvoj osebni uspeh, ampak nosi tudi na sebi značenje občestva, ki se še ni razšlo ...

Obiskat me je prišla samo Zora. Bilo mi je prijetno. Moja sestra je, pa jo še tako malo poznam. Mislim, da je izmed vseh nas najgloblja.

15. maja 1937

Bilo je sinoči. Sedela sva pri radiu in poslušala Dvoržakovo **Serenado**. Melodija je zvenela jasno in sproščeno, kot srebrn slap v žametno noč. Razlagal mi je misel **Serenade**. V nji, je pravil, je prošnja, tožba, klic, a vse ostane neuslišano in izgineva v noč. Taka da je tudi Prešernova serenada — podoknica **Luna sije**.

Zdi se mi, da sva sinoči igrala serenado tudi midva. Ko sem se poslavljaj, mi je rekel, naj še kaj pridem.

»Bom,« sem odgovoril skoro mrzlo.

Nisem še odšel. Postalo mi je mučno. Ko je videl, da se obotavljam pri vratih, mi je očital,

1) Po vsej verjetnosti Pahor Boris, ki je bil dobil pred kratkim sporočilo od dr. Jožeta Pogačnika, da bo v MLADIKI objavil njegovi črtici **Plavači** in **Sprevod**.

da se ga bojim. Naivno sem mu priznal in dodal, da se sploh bojim ljudi, vseh.

»Pa zakaj?«

»Ne vem.«

»Potem pa je bolje, da ne govoriva.«

To je bila serenada! ...

Danes zjutraj sem vstal z bolečinami v glavi, truden in razbit.

Govorila sva tudi o pesmi, o moji pesmi. Kot že nekajkrat me je vprašal, ali bom ostal pri poeziji in ali se ne bom poskusil s prozo. Rekel sem mu, da zadnje čase mislim tudi na to, kot je res. V počitnicah da se bom resno spravil na Breznikovo slovnico. Rekel mi je, da to ni potrebno. Bolje bo, če bom vzel v roke kakega našega dobrega stilista kot na primer Trdino ali pa Slomška in ga počasi prebiral. Sicer pa ta dva ne bi bila zame, ker sta oba realista. Moji lirični naravi bi se bolj prilegel Meško.

Na prozo pa zadnje čase prav resno mislim. Čutim to potrebo, ker v pesmi ni mogoče vsega povedati. Rad pa bi povedal mnogo, mnogo.

Popoldne me je obiskal oče. Govorila sva o našem nesrečnem dolgu. V njegovih besedah je bilo trpljenje in grenkoba. Mnogo smo pretrpeli, je dejal, vajeni smo trpljenja, bomo pa še to pretrpeli. Smilita se mi Zora pa Mira, ki sta dobri, pridni in resni, ki delata od jutra do pozne noči, da tako pomagata družini. O kakšnih prihrankih ni niti govora. To me boli. Rad bi pobegnili daleč, daleč in se nikoli več ne povrnil. Nocoj je tako lep večer, za njiju pa ni te lepote. Doma sedita in se mučita s šivanjem ...

24. maja 1937

Mirkova nova maša! Zame je bila kot razodetje. Rad sem šel na prijateljevo novomašno slavo. Bil sem prvič na novi maši.

Videl sem Brda, videl sem Brice, z njihovih obrazov pa nisem razbral tiste zamišljenosti briških kolonov, ki jo nekje omenja Župančič. Bili so veseli in so se izpovedovali kot otroci. Lepo je pri njih na zelenih gričih, rodovitna zemlja jih hrani kot mati, v poletnih in pomladnih nočeh jim po brajdah pojejo slavčki. In ko se na vzhodu zazori, prenehajo kakor v zamaknjenju. Jaz sem jim slišal, kako so proti jutru peli med njivami.

Neki kmet žuljavih rok mi je rekel, da ne moli dosti, a v cerkev hodijo radi in redno.

Veseli nove maše ni popustilo do konca. Tako je prav. Ko sem se potem vrnil v lemenat, sem še vedno poslušal v duši veselo pesem. Bil je dan pesmi! Mirko je to po vsej pravici zaslužil. Jaz sem se čudil, da sem kljub tolikšnemu petju razpolagal z vsem svojim glasom do konca. Ne vem, kje je vzrok. Mogoče ti, Mirko, ki te imam rad in po katerem se mi zdaj toži? Ali pa je bil vzrok pristni bric? Ne vem, vsekakor sem bil s svojimi a soli v cerkvi zadovoljen ... Zvečer nas je bilo dosti več kot sto. Čutil sem, kako mi je srce bilo v potisočerenem ritmu ...

Ostali smo veseli do konca. G.L.Z. 1) pa ne pozabim nikdar več. Tistemu dnevu je dal vse svoje srce in vso svojo briško dušo. Brez njega ne bi bili ostali tako dolgo veseli.

Marsikoga sem spoznal in mu pogledal skozi priprta vrata v dobro srce. Spoznal sem sošolko svoje sestre Marte. Bilo je dragoceno spoznanje. Govorila sva o g. Žužku, o Mari in Tonetu Kralju, o slikah, drami, operi, petju in o čudovitih dneh naših novih maš. Vedno globlje spoznavam vrednost novomašnih dni. Veliko nam pomenijo.

Pred slovesno mašo sem hodil pred župniščem in večkrat stopil v cerkev in po vasi. Naših ni bilo. Pravzaprav jih sploh nisem pričakoval. Ko pa sem bil v cerkvi in sem gledal s kora, sem zagledal v zadnji klopi na desni svojega očeta. Iskal sem po cerkvi še ostale, pa jih ni bilo, oče je prišel sam. Potem tem še večkrat pogledal v zadnjo klop tam na desni. Oče je med pridigo držal nekaj časa sklonjeno glavo, z roko se je opiral na klop, zdel se mi je žalosten in potr. Sester ni bilo in mame tudi ne. Meni je bilo tesno pri srcu. Takrat bi jih bil rad videl vse v Medani, pa niso zmogli stroškov. Oče je prinesel nekaj prigrizka s seboj. Nekaj po dveh popoldne se je vračal peš proti Krminu brez spominskih podo-

bic z Mirkove nove maše, ker ni bil šel k ofru. Okrog štirih je bil v Krminu. To je bila pot mojega očeta na Mirkovo novo mašo. V praznično veselje je padla dragocena kaplja pelina. Tisti dan se je ta misel parkrat vrnila k meni. Na samem in na tihem me je obiskovala. Pri srcu mi je bilo, da bi se zjokal.

Na tej novi maši sva spet prišla skupaj z Dušanom. 1) Ne vem, kaj je bilo med nama. Mogoče nič. Ko sva prišla v lemenat, sva imela čez eno uro dolg intimen pogovor. Zdaj vem, da je pred nama spet ravna pot in sem vesel.

24. maja 1937

Zdaj sem tu v lemenatu. Mirka pa ni več. Prazno je. Ko sem zjutraj šel mimo njegove postelje, sem se trpko nasmehnil. Pa bom že tudi to premagal. Hvaležen sem Mirku, da je dal tudi meni tako globoko doživeti dan svoje prve svete maše.

28. maja 1937

V noč sveta se je ostro zarisala svetla postava novega, odrešenega človeka, rojenega iz mesa in prerojenega v duhu božjem.

1) Ludvika Zorzuta?

1) Dušanom Bratino?

pod črto - pod črto

SKRB ZA JEZIK

Objavljeni kliše predstavlja prvo stran dopisnice, ki jo je prejel naš naročnik v Trstu. Tudi druga stran dopisnice — ki je nismo kliširali — ima celoten tekst v hrvaščini. Objava ne potrebuje komentarja. Vprašanje je sa-

mo, komu naj bi bila ta hrvaška dopisnica namenjena: slovensko-hrvaškim-tržaškim Slovincem? Morda gre za običajni nehoteni spodrs!aj. Nanj pač je treba opozoriti, ker smo Slovenci pozabljeni, tolerantni, široki, površni, bojzljivi, nezavedni in strahopetni — predvsem pa hlapčevski. Prav. Sklicati bo treba še kak simpozij o slovenščini v javni rabi.

Trst-čigavo mesto?

Sprehod po tržaških ulicah, ne po nakupih, temveč za razvedrilo, nudi domačinu, ki nekaj časa ni bil pozoren na zunanjo podobo mesta, veliko priložnosti za razmišljanje. Človek kar ne more verjeti obsegu in ravni nakupovalne mrzlice in degradaciji mestnega središča, ki jo spremlja in s katero se to mesto nezadržno spreminja v brezkončno vrsto trgovin konfekcije eksotičnih imen. Stare trgovine, ki imajo dolgo tradicijo, stara imena, prav tako gostilne, trgovine na debelo, skladišča, se umikajo pred pobudami novega vala »podjetnikov«, predvsem prišlecev, ki imajo lastne poglede na poslovno korektnost tako do kupca kot do konkurenta: zanima jih samo dobiček, in to takojšen.

Gledam izložbo trgovine v bližini Sv. Antona... ženica skoro boječe, z naivnim upanjem vpraša, če prav vidi ceno jope s krzneno podlago... kaj je 54 tisoč? Ne, gospa, to je 540!... saj ni mogoče, pogledajte še enkrat...

Posnetek dopisnice v hrvaškem jeziku, ki jo razpošilja med slovenske bralce revija Naš dom.

NAŠ DOM

JUGOSLAVENSKA
REVILJA
ZA PRAKTIČNOST,
LJEPOTU
I KULTURU
STANOVANJA

SVETOZAREVSKA 14
62000 MARIBOR

Hi sunt qui imitantur Abraham non tantum secundum sanguinem, sed secundum fidem. 2)

1. junija 1937

Te dni mnogo mislim nate. Vedno bolj se zavedam, koliko mi je zadnje čase tvoja oseba pomenila. V tebi sem dobil oporo, ko sem bil truden in zbegan. Si kot plamen v mojih dlaneh, ki me greje in mi sveti v teh temačnih dneh. Ko se zamislim v bodočnost in se spomnim nate, se čutim veselega in pripravljenega za na pot.

Pa še to. Ne vem zakaj, a vendar je res in lepo, da se vselej, ko je nebo jasno in modro in se zagledam vanj, spomnim nate ...

5. junija 1937

Včasih mi je, ko da se bojim svoje lastne samote. Moja žrtev je samotni obred, ki ga opravlja romar pod večerno goro.

Misel, da bom zaradi ljudi še mnogo trpel, me najbrž ne bo dolgo zapustila ... Kako bo jutri, ko me bo življenje vrglo v neposredno človeško stvarnost ... O, mogoče pa se bo moj odpor do človeka spremenil v veliko usmiljenje: človeka

2) To so tisti, ki posnemajo Abrahama ne samo po krvi, ampak po veri.

bom sprejel kot otročička nebogljence in mu za mizo v izbi gladil kuštravo glavo ... Če se to zgodi, moja žrtev ne bo nič več samotni obred pod večerno goro, ampak lepa večerja, na kateri bodo jedli in pili kuštravi otroci sveta.

7. junija 1937

Danes smo spremili Mira Levaka 1) na njegovi zadnji poti. Na goriškem polju je dozorevalo žito in v mladih drevesih ob potih se je lovil gorak veter. Sredi pomladi je umrlo mlado življenje in Istra je zaman čakala nanj. Vse je bilo silno preprosto, za rjavo krsto se je belil pušelj belih nageljnov za slovo. Prinesle so ga moje sestre ... Razen nekaj borih lilij je bil to edini pušelj ...

21. junija 1937

Včeraj je bil težak dan. Zjutraj sem dirigiral peto mašo. Mojim opazkam k premrtvemu petju je sledil smeh. To me je preveč bolelo. Odložil sem knjigo in se umaknil s kora.

Ob enajstih so me obiskali domači. Oče mi je pravil o hranilnici. Sestre so bile nekam trudne, mogoče žalostne. Vse to me boli ...

1) Fant se je ubil, ko je padel z lipe na semenškem vrtu. Boris Pahor se ga spominja v črtici »Rože za gobavca«.

pod črto - pod črto

Pa cene ne presenečajo samo navnežev. Gledam čevlje, seveda v novi trgovini. Od 60 tisoč navzgor, 87, 98, 115, 125 in še se ne ustavi vrtoglava lestvica; rekord, ki sem ga tokrat zabeležil, doseže 250 tisoč lir za moške čevlje iz eksotičnega usnja. Morda je to samo za reklamo, verjetno pa se le najde kdo, ki je pripravljen odšteti četrto milijona sicer močno razveljavljene lire za navadno obuvalo.

Obrtnika seveda v ožjem in širšem mestnem središču zlepa ne dobiš, saj je za množice kupcev z one strani meje nezanimiv in bi prostor njemu namenjen bil pravzaprav zavržen. Tako je mesto v poslovnih urah pravzaprav rezervirano goli trgovinski dejavnosti, kjer se domači kupec čuti kot tujec in se ne znajde več. Pač pa je to paradiz za kupce iz Jugoslavije, ki še vedno trumoma prihajajo preko meje, kljub podatkom, da se osebni promet na meji krči. Če jih je morda zares manj, zanesljivo kupujejo več. Bržkone je zares imel prav predsednik hrvaškega parlamenta Bilić, ki je med nedavnim obiskom v Trstu dejal, da rde-

či potni listi prinesejo tržaški trgovini milijardo dolarjev na leto, kakor se ta številka zdi na prvi pogled neverjetna. Obenem pa je hrvaški državnik izkoristil priložnost, da je odkrito napovedal skorajšnji konec tej manini ... Jugoslavija naj bi namreč kmalu začela ustanavljati veleblagovnice, ki naj bi doma skušale zadostiti skoro vsem željam (potrebam?) jugoslovanske potrošniške manije vključno tudi glede nalepk na jeansih. Sicer pa težko verjamemo, da se bodo jugoslovanski kupci odpovedali posebnemu užitku nakupov v Trstu in to kljub vsej zdaj že nekako splošni slabi postrežbi: blago v Trstu namreč diši drugače, se vse drugače ponuja, je vse drugače mikavno ...

In tako beleži Trst med vsemi italijanskimi mesti najvišji porast življenjskih stroškov, kar pa nikakor ni pridobitev za Tržičane.

Pa Bilić ni samo, nekoliko neprotokolarno za obisk vljudnostnega značaja, grozil gluhim tržaškim merkantilističnim ušesom. Predstavnikom slovenske manjšine je dajal tudi lekcije

politične oportunisti, da se morajo namreč pridružiti italijanskim demokratičnim silam KD (čujte, čujte!), KPI in PSI in ostalim, približati pa se morajo tudi Listi za Trst, saj tudi njeni privrženci imajo svoj prav (pa, ali je to bilo protokolarno?). Pa tudi za Hrvat, ki živijo tu, bi se morali bolj zanimati in po možnosti ustanoviti nekak skupni klub. To bo torej nekaka trojna fratelanca, v tej se bo šele znašel slovenski človek, ki se bo vsak čas začel navduševati za navadno fratelanco v duhu že davno pozabljenе skupne organizacije SIAU - UAIS, se je še spominjate? Eh, pa kaj, Osimo je Osimo, (o čem, za vruga, bi pa govorili in kaj se sklicevali, če bi ne bilo Osima?)

Sicer pa se nam obeta nova televizijska oddaja o Trstu. Kaže, da ustvarjalce v rimski televizijski hiši vse bolj mika Trst, podobno kot Američane znamenita in shrhljiva »Ghost Towns«, opuščena mesta kavbojcev in iskalcev zlata na Divjem zapadu. Sicer je pri nas nekaj več gneče, tekstil je pa isti.

Mamice,

Za žene in dekleta ali jih prepoznate?

Neki časnikar tako-le opisuje današnje dečke: »Povsod jih najdemo: ko plezajo, skačejo, se vrtolomno zibljejo ali drsajo ... Mamice jih obožujejo, bratje in sestre jih prenašajo, odrasli jih zanemarjajo, nebo jih varuje ...

Deček je Resnica z umazanim obrazom, Modrost skuštranih las, Upanje s hroščem v žepu. Deček ima konjski apetit, diktatorska pljuča, fantazijo Julesa Verna, skromnost vijolice, zvitost lisice, navdušenje otroka in, če se loti takega dela, dobi pet palcev na vsako roko. Nor

je na sladoled, na britvice, rad ima Božič, stripe, sosedovega fanta, ljubi gozdove, vodo (v naravi), gozdne živali, očeta, vlak, nedeljsko jutro in brizgalni voz gasilcev.

Nima rad obiskov, šole, knjige brez slik, brivca, plašcev, velikih ljudi in časa, ko mora v posteljo. Nihče ne vstane tako zgodaj ali pride tako pozno k večerji. Samo njemu se posreči utakniti v isti žep obgriznjeno jabolko, meter špage, dva bombona, 50 lir, fračo, košček brezoblične gmote in zbirko slik nogometašev.

Otrok je skrivnost, ki je ni lahko opisati. Mnogokrat je tako nepredviden, kot so nepredvidene stvari njegovega žepa!

Vsi odrasli smo bili nekoč otroci. Kljub temu ne razumemo otroka, ko joče, se šali ali ko hoče odkrivati svet okrog sebe.

Pesnik Juan Arias je za otroke napisal molitev: »Gospod, otrok sem, eden izmed milijonov otrok, ki se na svetu jokajo in smejejo. Vsi mi pravijo: Otrok, tega ne smeš, otrok, naredi to! Otroci morajo molčati, otroci ne smejo sitnari ti! ... Ti si edini, ki ga otroci ne motijo, dovoli, da Ti nekaj povem, potem pa povej, če imam prav. Pravijo mi, da otroci ne smejo ugovarjati, imeti svoje mišljenje, ker to smejo samo veliki! Toda jaz znam misliti, imam svoj okus, ki je različen od mojih staršev in mnogokrat bi rad kričal in ugovarjal. Na primer, kadar očka hoče, da molčim samo zato, ker se njemu ne ljubi govoriti; kadar zahteva, da se igram na cesti, zato da bo on v miru gledal televizijo ... Rad bi se z njim pogovarjal, a to se največkrat prenese na nedoločen čas ... Težko je razumeti otroke, kaj ne? Toda Ti si rekel, samo, kdor postane kakor otrok, bo Tvoj prijatelj ... Zakaj tudi danes ne zavpiješ našim staršem in vsem odraslim, ki nam odrekajo pravico, da smo taki, kakor pač smo ... Biti otrok ni nesreča, ne greh, ne omejenost, ne igra za velike, ampak edinstvena vrednota, nepovnljiva v življenju in morda — Ti sam si to potrdil — vrednota, ki ne more z nami umreti, nasprotno, nepreklicno se je moramo držati, če se nočemo odreči Tebi ...

Vsaj Ti, Gospod, ne reci mi, naj molčim. Poslušaj me in mi odgovori. Ampak, čuj, odpusti mi domišljavost: Veš, včasih se mi zdi, da sem bolj človek kot oni. Čutim se bolj svobodnega, z vsakim znam govoriti, ni me sram, na vsakega se zanesem in sem tako srečen, če vidim leteti metulja ali vrabca. Tudi trd kruh rad grizem.

(F. V.)

V zelenih daljavah...

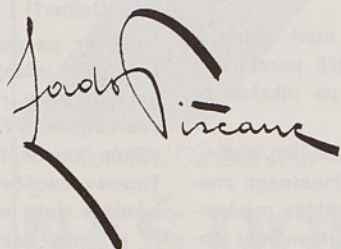
Po večerji sem se umaknil tovarišem sošolcem in hodil sem med tridesetimi mladimi bori. Misli sem na lemenat, na svoje razočaranje v njem, na tovariše, na njihov poklic. Sem jih mogoče v svojih mislih po krivem in prehudo obsojal? Ne vem.

Mislil sem tudi na novelistiko. Na delo, ki ga mislim v teh počitnicah začeti. Mislil sem na povest tvojega življenja ... O, še enkrat in še bolj podrobno mi boš morala pripovedovati. Kdaj? Kje? V teh počitnicah? Na najinih čudovitih Sv. Višarjah, tam pod lovškimi skalami, med grmovjem cvetočega rododendrona?

Sinoči po večerji me je žalostila misel na ljudi, ki vidijo v svojem poklicu le kos bogato odmerjenega kruha. Takrat sem se spomnil nate in v duši mi je postalo tako prijetno jasno.

Renče, 1. julija 1937

Opolnoči po končanem delu sem v peči zažgal pismo, ki sem ga našel v dnevniku in ki so ga nepoklicane oči mogoče brale. — Težko mi je, da je prišlo nekaj tako zelo mojega v druge roke ... O, zakaj brskate po skrivnostih in bojih teh mojih dni?

(se nadaljuje)

Življenje je komplicirano - in drago

Življenje je komplicirano in drago — to ugotavljam vsak dan znova tudi ob čisto navadnih življenjskih okoliščinah, kot je na primer peljati k frizerju vsake tri mesece Mojco, Jerneja in Boštjana. Tako sem se pred poletjem odločila, da opravi to nehvaležno opravilo. Seveda ni šlo brez težav. Mojca je začela sitnariti, da hoče imeti dolge lase, ne pa da jo zamenjujejo za fantka, skratka — da se ne bo ostrigla. Naredili sva kompromis: ne bo se ostrigla na kratko, ampak ji bo frizerka malo skrajšala lase in uredila frizuro, da bo bolj v redu. Žal pa ji je res samo uredila frizuro, tako da On sploh ne bi spremembe opazil, če ne bi Mojca sama povedala, da sva bili pri frizerki. Dobro, da ni povedala tudi, koliko je to minimalno striženje stalo!

Potem sta bila na vrsti Jernej in Boštjan. Boštjana sem se že vnaprej bala, ker se joka že samo, če pokukamo v frizerski salon, kaj šele, če je žrtev on! Tokrat pa sem odkrila frizerski salon, kjer imajo stol v obliki konjička in ta je preusmeril Boštjanovo pozornost s striženja, tako da prvič pri frizerju ni jokal. Je pa zato jokal Jernej, ker je bil konjiček en sam in je tako on moral sedeti na navadnem stolu, medtem ko ga je drugi frizer istočasno z Boštjanom strigel.

Ko sem v neki družbi potem jamrala, koliko stane in koliko nevšečnosti povzroča striženje otrok, sem spoznala, da vse moje prijateljice to delo opravljajo same! Začele so me prepričevati, kako je to enostavno. Prej da so uporabljale britvico, zdaj pa striženje z britvico ni več moderno in zato strižejo s škarjami. In nazorno so mi kazale, kako vzameš med dva prsta čop las in ostrizeš, potem drugi čop in spet ostrizeš, in tako naprej do konca, pri tem pa paziš, da so vsi lasje enako dolgi, kakorkoli jih obrneš. Tako so minimizirale težave, da so me prepričale: prihodnjič poskusim tudi jaz! Če one zmorejo, kako da ne bi mogla jaz?!

Ko so jeseni lasje vsem trem že precej zrasli, sem se odločila za poskus. Toda Mojca je takoj rekla, da je bolje, če je ne bi jaz. Tako majhna je bila njena vera v moje frizerske sposobnosti, da je raje kar sama predlagala, da bi šla k frizerki, pa čeprav bi jo tokrat na kratko ostrigla. Boštjana si jaz nisem upala izbrati za prvi poskus, ko pa ni nikdar pri miru in bi ga lahko v svoji neizkušenosti še ranila. Tako mi je ostal na voljo samo Jernej, ta mirna in potrpežljiva dušica, ki je res kot nalašč za tak poskus. Zače-

la sem striči in v začetku mi je šlo prav imenitno od rok. Zataknilo se je, ko sem ugotovila, da sem ga na levi strani nekoliko krajše ostrigla. Zato sem nekoliko ostrigla lase na desni strani. Toda — groza — potem so bili na desni krajši! In tako sem, vedno bolj nervozna, krajšala in popravljala zdaj na eni, zdaj na drugi strani, pa ni bilo nikoli na obeh straneh enako. Na koncu je bil videti tako oskubljen, da sem obupala. Čisto mirno, da ga ne bi alarmirala, sem rekla: »Veš kaj, Jernej, in če bi šla k frizerju, da bi malo popravil tvojo frizuro, kaj?« In res sva šla. Frizer ga je pogledal in vzkliknil po italijansko: »Presneti otroci, da se morajo zmeraj igrati frizerje in se sami takole striči!«

Nisem ga popravila, Jernej pa tudi ne, ker — hvala Bogu — ni razumel, kaj je frizer rekel.

ONA

MILENA MERLAK

Vsi sveti na gozdnem pokopališču

Tu vse naokrog vladata tišina in samota, še veter v smrekovih vejah mirno spi, tu na grobovih kraljujeta pokoj in tihota, še na sivih skalah spečega časa nič ne zbudi.

Roke živih sadijo v zemljo zlatorumene

krizanteme,

neminljivost iz širokih, žlahtnih cvetov dehti, zastrito nebo nam pošilja svoje smehljaje neme, če prav prisluhnemo, z nami skrivnostno govori.

Sem prihajajo živi le kot romarji tihi, ki v svojih sanjah hrepenijo po onostranstvu, tukaj se pesniku porodijo nerazrešljivi stih, stih, ki brez konca odmevajo, kot v večnem prostranstvu.

Na vsakem grobu tu straži preprost križ in mnogo lučk plameni pod arkadami iz dreves, tu ti ni težko biti z mrtvimi, čeprav še živiš, tako blizu sta tu ljubezen pokojnih in lepota nebes.

Sentimentalni, vase zaprti kostanj

Nobena trgovina ni tako polna čara kot semenarna; tu gre vse po zelenem koledarju leta: semena, sadike, gomolji, korenine, koreninice, mlada drevesa, grmičje, popenjavke, trajnice, enoletnice ... in iz begonije bo povsem gotovo begonija, (ker ni bilo še slišati, da bi iz koruze zrastel krompir ali obratno), vse po tistih železnih zakonih, ki so pričeli veljati, ko je prva celica na našem planetu zajela kisik in zavzdihnila. Koliko bo tega? Dve milijardi let ... Malenkost.

V semenarni na policah in predalih je vse mrtvo in tiho, a le na videz: v vsem tem tli klika življenja; na tisoče barv, na tisoče vonjev kliče po luči in zemlji v bivanje. Nekoč je tu notri še posebno nestrpen; prebil je s koreniko nylonsko vrečko in zadel ob pod trgovine in zgoraj v vejicah že nekaj brsti: mudi se, mudi (ojoj, tudi njemu!) Zaloga ob nogi bo skoraj pošla. Kaj potem? Če mu bo usoda mila — zakaj tudi drevo ima svojo — se bo kmalu znašel nekje v zemlji in se je z vso silo svoje biti oklenil ter se je držal do zadnjega diha. In še po smrti bo treba sekire in človeškega potu, da loči to strnjenost za življenje. O, saj ni zemlja tista, ki priklepa drevo, temveč ono, ki se s svojimi železnimi prsti tišči nje, ki mu daje rast. Samo enkrat v zgodovini človeka, kar vemo, so drevesa hodila. Da, prav zares. Zgodilo pa se je v Trakiji, grški pokrajini, ko je živel pevec Orfej, ki je tako silno lepo in milo igral na svojo liro, da so se drevesa premaknila in šla za njim. A tega je že dolgo, tako zelo dolgo in po Orfeju ni bilo nobenega takega pevca več. Zato ostaja drevo na mestu, kjer je vzklilo iz semena, ali kjer mu ga je dodelila človeška roka. Ne več semenarna, temveč nov dom: zemlja, nad glavo nebo z darovi dežja in vetrov v tem, kar bo nekoč krošnja. Potem pa pomlad poletje jesen zima, zima pomlad poletje jesen. Pomlad: obleko gor! Jesen: obleko dol, obratno od človeka, kakor so delali vsi njegovi predniki, od dobe, ki ji geologi pravijo kenozoik, kar pomeni čas, ko so naš planet začele naseljevati prej neobstoječe živali in z njimi so se naselila tudi drevesa z listi: listavci. Kdo je izrezoval njih liste, srčaste okrogle podolgovate scefane zobčaste, neverjetne, spretno lovke sončne energije?

NJEGOV ROD IZUMIRA

Zgodi pa se v vrtincu letnih časov, da pride posebna pomlad; to je, ko se drevesce znajde v

piramidi rožno belih cvetov in prvič prihrumijo čebele ter naznanijo, da je prišel čas svatbe. Jeseni enkrat se začne ločevati od krošnje in tolči zamolklo ob tla: tok ... tak ... tok ... tuk ... toktoktok; v nočnem rosenju padajo zelene bodičaste kroglice, iz same grenkobe zasnovane in v tem varnem zavetju sentimentalni, vase zaprti kostanj, ves stisnjen v usnjato srajco, z repkom in svetlo glavo. Kaj neki čuva ta dvojna obleka? Na pogled bi rekli da drobljiv, rahlo osladkani sadež, ki je slast zimskih večerov. V resnici čuva obleka veliko več: v njej se skriva načrt za novo drevo. Mu bo dano vzkliti? Kdo bi mogel reči! Tudi kostanj samotar ne ve. Ve samo, da ne kaže čakati. On samo izpolnjuje ukaz, čeprav njegov rod izumira. A bili so časi, ko so Evropo pokrivali čudoviti neprodorni gozdovi in tu je, vse do Sredozemlja, Črnega morja in Karpatov živel, poleg drugih, njegov rod, če je le bilo dovolj sonca in toplote, ker se boji prehudega mraza. Brrr, stati negiben v zimi in še brez obleke! To ni kar tako. In navsezadnje si tudi kostanj lahko želi dočakati visoko starost; vsaj dvesto let. Pa postaja tudi on vse manj odporen in mu tam okrog stotega leta srce začne pešati. Da, prosim, srce, pravo kostanjevo srce; utripa počasi, vedno počasneje in se sredi neke zime ustavi, tako da umira kostanj v cvetu let, »na sredi pota njegovega življenja«..., včasih celo rosno mlad, če mu rožno rjavo meso začne razžirati bolezen. Tedaj pa zbogom, veter rosa oblački sonce luna zvezde čebele in žena, ki ji je k nogam polagal trud celega leta!

O, kakšne črne misli zmore ta zelenec, kakšne depresije, kdo bi mislil! Da se pretoči vsa v olupek, ki nam zaveže usta, če ga hočemo premagati z zobmi? S čutili, ki jih človek nima pa razbira prisotnost in bivanje bratov v bližini in daljavi, ker ponekod še šume stoletni kostanjevi gozdovi. S čutili ... kostanj in čutila! Lepa reč, te pravljice in ta poezija! Bilo bi se pa treba pravzaprav jeziti na te znanstvenike, ki si nekega dne izmislijo, da tudi rastline nekaj čutijo, pa gredo in ti, meni nič, tebi nič, to z aparati tudi izmerijo, izračunajo in dokažejo. Da ne more kostanj čutiti? Poizkusimo to dokazati! Da si družina kostanjev ne pošilja sporočil? Če pa se vse, kar živi, pogovarja! So pokrajine, kjer so jeseni tla vsa toplá od kostanjeve barve in gozd zadovoljno mr-mra: zagotovljeno je potomstvo in še bo ostalo od pridelka za brata človeka; še ga bo kostanj hra-

nil s svojo sladkobno moko polno škroba, sladkorjev in vitaminov.

VPRAŠAJTE REZIJANE!

Se ga pa mnogi izogibajo; še posebno gospa Mija, ki sili v širino in preklasti gospod Filibert toži, da je težko prebavljiv; pa sta ena kot drugi pognala korenine, da se ne premakneta nikamor, kaj šele, da bi hodila! Za oba so kot nalašč nasveti in recepti erborista gospoda Samozdrava; zunaj je zavijala marčna burja in bilo je mrzlo, ko sva skupaj lupila pečen kostanj, za kar ima, sem prepričana, poseben recept, le da ga ljubosumno čuva. »Pa saj ga bo prej ali slej le povlekel na dan,« pomislim. Ko sem napeljala na kostanj, saj ni bilo baš težko, se je najprej počohal za ušesom, iz katerega mu poganja šopek belih kocin (pravi, da je to zelišče modrosti), nato pa se ljubeznivo nasmehnil: »Ne, kostanj ni čudodelec, je pa tih, nepoznan, a dober zdravnik,« je kar naprej kašljal priletni gospod. »Zelo naglo celi rane. Razen srčnih seveda,« mi je pogledal preko glave. Da zdravi prehlad in bronhitis. Pa sem se namuznila, a je spretno prezrl ironijo. No, in še za neizogibno shujševalno kuro je dober, za tako namreč, da ni treba stradati; evo, recept v originalu: pest kostanjev namesto mesa vse dni v tednu, razen nedelje, in sicer za vso zimo. Ne? Pa vprašajte Rezijane, ki so se stoletja hranili tako, če je kdo bil debel. Beneška Slovenija: zemlja kostanjev, kjer kostanj ni kostanj, temveč »burica«, ki je bila včasih nje edino »bogastvo.«

No, recept moramo izpolniti z nabiranjem kostanjev. Kakooo? Tako lepo: nabiramo vzravnani ter pobiramo enega po enem, vsakega posebej z globokim predklonom; pol ure, eno uro, dve uri ... In bomo kakor tista muha. Katera muha? Tista vendar, brez trebuha!

Potem je še drugi recept za lepoto. Kako bi brez nje! Pest cvetov v platneni vrečki za kopalno kad; recept za potrpežljivost: zelen kostanj z bodicami v dolgih laseh; za pravljичno razpoloženje: večer s kostanji, pečenimi na žerjavici; za samovzgojo k praktičnosti: pošiljati prijatelje po kostanj v žerjavico; darilo za neskromno boljšo polovico: v kostanjevo lubje vrezano srce. Ooo, ljubi gospod Samozdrav! Govori kakor knjiga. Vse bolje: kakor trava travnik in gozd, s katerimi je zrastel; ti znajo stvari, odtenke, ki jih more ujeti le človek in shraniti v sebi: ti je kdo nevoščljiv? Podari mu kostanj, ozdravil ga boš. Nazadnje pride na dan skrivnost pečenih kostanjev: pečeni so na kostanjevi žerjavici. Odhajam od njega z drobnimi načrti: s tistim, namesto mesa, saj veste ... če ne že zaradi teže, pa zaradi pristnosti jedi in vonja po zemlji; pa vrečko iz platna bo treba sešiti, saj bo kostanj skoraj v cvetu; potem bo pa treba najti čas za marmelado, pito, kekse, torto, vse iz kostanja, pa kaj, ko je že skoraj povsem v kraju! Nič hudega: na razpo-

lago nam ostaja kostanjeva moka za tistih nekaj hladnih dni, ki bodo še prišli; a jeseni spet kostanj kostanj, tihožitje v na roke spleteni košarici. In kako že gre ona čira čara, ki bo lahko služila zdaj in še jeseni? Tako nekako: peniti 10 dkg masla in 10 dkg sladkorja, dodati kilogram skuhanih, pretlačenih in ohlajenih kostanjev ter kozarec mleka, rahlo vmešati kavino skodelico smetane iz hladilnika ter nekaj debelo zdobljenih kostanjev; na dno vsakega kozarca v whisky namočenega savojarda, nato kremo, ki smo jo pripravili, za okras pa čopek smetane, en nezdobljen kostanj in pljus s karamelom. Taka sladica je kot nalašč za rojene v znamenju lokostrelca, ker je rojen pozimi, za bike in kozoroge, ker jim krepi roge in ne nazadnje za škorpijone, ker jih obvaruje, da jim le ti zra- stejo.

Drobni nasveti

Madeže, ki jih puste na prstih sveži orehi, odstranimo tako, da jih masiramo z močnim kisom.

Vrata, ki so lakirana, očistiš z mlačno vodo in salmi- jakom.

Surovo maslo ima dosti vitamina A, a je težko prebav- ljivo, če je cvrto. Torej ga dodajaj jedem surovega ali ko- maj tekočega.

Če imaš mastno juho, pa nimaš časa, da bi jo ohladila, dodaj vsakemu krožniku kako kapljo limone, ko jo neseš na mizo.

Je vaš strojček za kavo že star in ne prepušča več vode, ker so luknjice zamašene? Kuhaj ga nekaj minut v vodi in bikarbonatu.

Če dišiš po čebuli ali česnu, zgrizi zrno kave.

Kozarce, ki diše po zdravilih, dobro opereš z limono.

Da odstraniš plesen s perila, ga operi tako, da dodaš malo mleka. Suši na soncu.

Če te boli grlo, grgraj limonin sok.

Če okras iz slonovine začne črneti, namoči kosom vate v toplu mleku.

Nikoli ne umivaj oken, če vanje sveti sonce, ker bi ostala lisasta.

Če tuš ne dela dobro, ga odvijte in očistite luknjice s trdo krtačo. Pustite za nekaj ur v vodi, nato pa še za kako uro v vodi s kisom.

Če hočete dober kuhan krompir, ga dajte v lupini v mrzlo vodo in sol in ga dajte kuhati.

Žive besede v naših narečjih

Posebno področje besed, kjer z lahkoto spoznamo njihovo življenjsko moč, kakor tudi iznajdljivost in večkrat celo poetičnost ljudi, ki so jih nekoč ustvarili, so fitonimi, to je rastlinska imena.

V terskem narečju jih srečamo prav mnogo, ki so točno taka, kakor jih rabimo v knjižnem jeziku, na primer: *jávor*, *kostánj*, *ástra*, *slák*, *netèk*, *méta*, *topóu*, *trepetlika*; mnogo imen pa se od knjižne oblike razlikuje le po manjših ali večjih spremembah in premikih, ki so značilni za tersko narečje; pri večini teh imen bomo slovensko knjižno ime spoznali z lahkoto, na primer: *liéska*, *čémirika*, *jásan*, *búkua*, *oràh*, *čariešnja*, *frúška*, *šlèč*, *brieka*, *àrz*, *détouje*; pri drugih, da jih spoznamo, moramo poznati vsaj temeljne spremembe v terskem narečju; mehkonebniški zapornik *g* v terskem narečju običajno onemi, zato imamo *ábar* (gaber), *bazovína* (bezeg); namesto *g* srečamo včasih *j*: *nájnoj* (nagnoj); nebniško liquido *lj* spreminja o Terjani v *j*: *konopjé* (konoplja), *stéja* (stelja, za orlovo praprot, s katero steljejo živini pozimi); *hámej* (hmelj); včasih pa tudi ta *j* izgine: *barsàn* (bršljan); metateza, to je zamenjava dveh soglasnikov ali celo dveh zlogov, dela besede že manj spoznavne: *kamaràc* (koromač), *pokríva* (kopriva), *ajódica* (jagoda); včasih rabijo Terjani starejšo obliko, kakor jo rabimo v knjižnem jeziku: *šip* (šipek); včasih je razlika iskati že v staroslovanskih različicah: terska *óuša* je le varianta za našo jélšo.

Sveda moramo na izpostavljeni zahodni postojanki računati tudi z nekaj tujkami. Furlanski fitonimi v Teru so, recimo, *asènc* (pelin), *níza* ob domačem *pléul* (plevel), *pan-gón* (jurček), *bedój* (breza), *lóza* (srobot), *pinéra* (cipresa), *sklopón*, *sklopetún* (nagelj), *čenébra*, *žinebra* (brinje), *ozmarín* (rožmarin); tudi italijanskih imen najdemo nekaj: *čelidónija*, *polmonária*, *beladóna*, *giorgína*; poredkoma imamo opraviti celo z nemškimi izposojenkami, kakršna je recimo *dána*, nemško Tanne, za našo jelko. Zanimivi so tudi kakli: po zgledu italijanskega gobjega imena *chiodini* imamo s slovensko besedo *ždrebiče* in z nemško izposojenko *cvekíče*. Mimo vseh teh imen, ki so povsem običajni in tvorijo glavnino med terskimi fitonimi, jih pa imamo mnogo, pri katerih se je ljudska iznajdljivost sprostila. Za strupeno preobjedo sem našel dva taka izraza: *zluódjava tráva* kaže na smrtne posledice uživanja te rastline, *slieč od muhi* pa na praktično domačo uporabo, ko so nekaj te rastline postavili sredi krožnika z mlekom, da je pritegnil in moril muhe v kuhinji in hlevu. Brezstebelna kompava je zaradi svoje značilne oblike *fartája kráuja*; *rúso mlieko* je naš rumeni mleček in vsi vemo, da so ga naši predniki rabiili proti bradavicam; potrošnik, naša ljudska cikóreja, je *te popótnje*, saj raste ob poteh; osat je kar *bodéci*; strupeni kristavec je lahko spet *tráva zluódjava*; redka brstična lilija je kar *modrásava róža* in to ime diši po kaki ljudski legendi, ki jo ob tem imenu slutimo, ne da bi danes te legende več našli žive med Terjani; spominčica ima v Teru izredno poetično ime *Mariene óči*; jeglič, ki mu na Tržaškem

pravimo trobentica, ima v Teru več imen: *piskálica*, ker nanjo otroci lahko piskajo ali trobijo, odtod tudi tržaško ime; *lažnica* po besedi laž je kalk po furlanščini, toda Terjani rabijo tudi ime *bužarica*, ki prihaja naravnost iz furlanščine in pomeni isto. Izredno staro in zanimivo je ime *slanóura* (*slanóurac*, *flanóuranac*) za zlatico, saj ohranja praslovansko besedo soln(ce): solno-vrat je roža, ki se obrača za soncem; terska beseda *slanóurat* je torej ena redkih slovenskih besed, ki je še ohranila oni -l- v besedi sonce, ki ga je knjižni jezik zgubil ob začetku stoletja, osrednja slovenska narečja pa mnogo prej. Regrat je Terjanom *módar* po sferični obliki semen; borovnice so po svoji barvi *čarníce* in to besedo so si od Terjanov izposodili tudi Furlani; hkrati pa rabijo za borovnico Terjani besedo, ki so si jo izposodili pri Furlanih: *pómulica*.

Za nobeno rožo nisem doslej našel v Teru toliko imen kakor za narciso: dokler gre za furlansko ime *čizinjòk*, *žin-žinjòk*, lahko mislim, da ga rabijo v nekaterih terskih vaseh komaj malo časa in nepravilno za to in ono rožo. Toda ob tem imenu sem našel še tri slovenske oblike. *Lopátarica* je ime po rastišču severo-vzhodno od Tera pod Čamponom; *kúkavica* je ime, ki ga ljudstvo daje tu in tam marsikateri lepi divji roži; in isto velja tudi za ime *kokošinja*. Že sama fitonomastika, poimenovanje rastlin, nam torej pokaže veliko narečnih značilnosti in še več ljudske poetičnosti: zato spadajo ta imena v odlično študijsko gradivo za etnografe.

VLADIMIR KOS

Temna jesen

Veš,
da zemlja prepeva
z molekulami,
povezanimi
v nočne vrste razmerja:

tu za daližo,
gol, in
dežja oblake,
za jezera steklen smehlaj tam,
pod čolni.

Veš,
kje najina zemlja naenkrat grezne?
Kjer tli v ljubezen —
luč
nebeško prsténa.

Gol v tej pesmi so drva iz obsekanih vej, ki jih tudi na japonski deželi rabijo za gorivo podeželskih kopelnih kadi.

Staro in novo

O NARAVI IN ČLOVEKU

Sedaj, ko se mudi vesoljska sonda v sami periferiji našega Osončja: pravkar je smuknila mimo Saturna in oplazila njegov satelit TITAN, se lahko pomilovalno nasmehnemo besedam, ki jih je leta 1924 ob izidu Oberthove knjige »Z raketo v medplanetni prostor« natisnila revija Nature: »V času neslutelih znanstvenih dosežkov ni mogoče kar tako izključiti, da bi se drzni Oberthov sen uresničil, preden izumre človeški rod.«

Uresničil se je, še preden je umrl sam Oberth!

Tudi SREČA je potrebna.

Sodobnikom, ki so še verjeli v samodejno porajanje živega iz nesnage, je sklenil Pasteur dokazati nasprotno načelo: »vse živo iz živega«. V ta namen je nekaj organske snovi neprodušno zaprl in temeljito prekuhal zato, da jo sterilizira. Prav kot je bil predvideval, se življenje v njej ni pojavilo. Kako bi ga zmedlo in kako bi zavleklo razvoj znanosti, ko bi se po nesrečnem naključju v začetni »brozgi« nahajale bakterije, ki vzdržijo visoke temperature!

Otrok sreče je bil tudi Jožef Štefan. Ta veliki slovenski fizik je pred natančno sto leti eksperimentalno odkril zakon sevanja, ki nosi njegovo ime (z njegovo pomočjo je prvi izračunal točno temperaturo sončnega površja). Takrat se ni vedelo — niti Štefan ne — da se glede sevanja telesa ne obnašajo vsa enako. Najbolj »dostojno« se v tem pogledu obnašajo tkim. »črna« telesa (to so tista, ki vsrkajo vse vpadlo sevanje), takoj za njimi pridejo »siva«. Na njegovo in našo srečo sta glavna sestavna dela Štefanove aparature, termometrijska bučka in bakrena posoda, bili »sivi«.

Srečnež je bil tudi opat Mendel. Za preučevanje zakonov dednosti je segel po zelo primerni rastlini: grahu. Ko bi namesto nje izbral človeka in na njem preučeval recimo barvo kože, bi skoraj gotovo ne prišel do uporabnih zaključkov. In ne samo pri izbiri predmeta, tudi pri izbiri njegovih lastnosti je imel srečno roko. Izmed številnih lastnosti (barve, hrapavosti, itd.) je namreč izbral sedem takih, ki so med seboj neodvisne (vsako od sedmih nadzoruje poseben kromozom). Le tako so bili dobljeni zakoni dovolj enostavni in pregledni.

Res je: znanje ne shaja brez sreče. In zato da se srečno pridobljeno znanje še uveljavi, je potrebno splošno priznanje. Na slednje je Štefan čakal petnajst, Mendel pa kar trideset let.

Večer je, vse banke so zaprte, prijatelji so se, kot bi nekaj zavohali, porazgubili. S TISOČAKOM v žepu ne samo, da nimam za večerjo, mnogo hujše je: dolžan sem MILIJON. Če ga ne vrnem do šestih zjutraj, me čaka zapor.

Še ena možnost je: igralnica. Verjetnost, da začeniš s tisočkom priigram milijon, res ne more biti velika. Vendar me to ne moti toliko, kolikor bi me grizel očitek, da nisem po svoji krivdi, ker sem pač nerodno igral, dosegel tega, kar mi je bila sreča voljna ponuditi.

Resno vprašanje, ki se mi postavlja, je tedaj: kako igrati, da bo verjetnost končnega milijona čim večja?

Odgovor (veljaven za vse igre na srečo, kjer sta kot pri rouge et noir, možna samo dva izida in to vsakič z enako verjetnostjo) je pravzaprav zelo enostaven. Tako se glasi: dokler nisi priigram polo-

vice željene vsote (v našem primeru pol milijona), kar stavi vse, kar imaš: ko si polovico presegel, pa stavi natanko toliko, kolikor ti manjka do željene vsote, nič več in tudi nič manj! (Primer: če je moja trenutna posest 800.000, moram staviti 200.000).

Nihče mi seveda ne garantira, da bom zmagal (najbrž bom prav hitro olajšan še zadnjega tisočaka) niti da bom do šestih zjutraj prišel do potrebne vsote. Kar mi matematika zagotavlja, je le, da sem za zastavljeni cilj izbral najbolj obetajočo strategijo.

Za pot od Troje do Itake potrebuje danes letalo uro, satelit minuto. To bi se podatkom čudil HOMER, ki je svojemu Odiseju za isto pot odmeril polnih deset let!

Ko bi nas ne vem kako spretelo videnje, kakšen bo svet čez samo tristo let, bi se nedvomno čudili tudi MI. In vendarle slutimo razliko: čudili bi se res, ne čudimo se pa, da bi se čudili. Drugače povedano: pričakujemo, česar najbrž Homer ni bil zmožen, da bo prišlo do presenetljivih, pretresljivih sprememb.

V visokih plasteh našega ozračja — tako poročajo časopisi — naj bi posebna vesoljska sonda naletela na sledove antimaterije. Za njihovo odkritje je bilo treba tako daleč zato, ker ANTIDELCI običajne delce, ki nas obdajajo in tudi sestavljajo, ob trku uničijo (in sebe tudi). Pri tem se po neki Einsteinovi enačbi sprosti ogromna energija.

Res škoda, da so antidelci tako strašno razredčeni in tako zelo odročni! Saj bi en sam gram antimaterije ob uničenju z gramom običajne materije sprostil energijo, ki bi za približno leto dni napajala vse žarnice v tržaških gospodinjstvih!

Drobci iz manjšinskega sveta

Gospodarski vidiki manjšinskega položaja (I.)

RAZISKOVANJE NAŠEGA POLOŽAJA

Pred kratkim je izšel zbornik z gradivom Simpozija o sociogospodarskih in prostorskih problemih Slovencev v Italiji, ki ga je priredil Slovenski raziskovalni inštitut (Slori) v dneh od 27. do 29. januarja 1977 v Trstu. Zaenkrat je natisnjen le v italijanščini, in sicer v dveh zvezkih (*Atti del simposio sui problemi socio-economici e ambientali degli Sloveni in Italia*, I. in II., Založništvo tržaškega tiska, Trst 1978 — čeprav je prvi zvezek izšel šele letos poleti). Bogata vsebina, ki jo bo treba posebej kratko predstaviti, nas opozarja, kako je doseglo obravnavanje gospodarskih in prostorskih vidikov manjšinskega položaja pri nas pomemben napredek v zadnjih letih.

Vprašanja narodnih manjšin so namreč dolgo obravnavali večinoma le s pravnega, političnega, kulturnega stališča. Gospodarsko zapostavljanje je bilo seveda občuteno, manjkala pa sta po eni strani obravnavanje širših družbenih in gospodarskih vzrokov tega krivičnega stanja, po drugi pa sploh verna slika našega položaja. Tudi danes zamuda ni odpravljena, predvsem še ni odločnejših programov in pobud, da bi ta spoznanja praktično uporabili. Dalje: do družbenogospodarskega obravnavanja manjšinskih vprašanj ostaja pri nas neko nezaupanje. Povzročajo ga pomanjkljivi ustroj izobraževanja, zapleteni jezik strokovnjakov in tudi občasno poenostavljanje zapletenih procesov, ki niso le ekonomski, s strani teh strokovnjakov.

Razveseljivo pa je, da se širita tako obravnavanje družbenih mehanizmov kot raziskovanje našega dejanskega stanja. Ravno glede slednjega nam omenjena zvezka gradiva s simpozija nudi veliko podatkov, ki so sad načrtnega dela. Načrtnost dokazujejo tudi nekateri nadaljnji referati o slovenski stvarnosti v videmski pokrajini, ki so bili predstavljeni na manjšinski konferenci 5. in 6. maja lani v Vidmu in na letošnji II. deželni konferenci o izseljeništvu (obakrat je pri raziskavah pomagal čedajski sedež Slorija).

TEORETIČNI PRISTOP

Za obravnavanje širših družbenih in gospodarskih mehanizmov predstavlja gotovo mejnik mednarodna manjšinska konferenca v Trstu leta

1974. Takrat je bila ena od treh delovnih skupin posvečena ravno tem vprašanjem. Nastopilo je več priznanih strokovnjakov in člani naše manjšine so se v večjem številu lotili tudi teh vprašanj. Pri tem se lahko tu omeni, da je gradivo s tržaške konference končno pred izidom. Že pred konferenco se je govorilo, da bodo vsi referati natisnjeni. Potem so zadolžili prof. Tullia De Maura, naj gradivo uredi. Najprej se je za stvar zanimala znana založba, ki pa je potem odpovedala in je tako vse skupaj zaspalo. Na predlog odbornika za kulturni in gospodarski razvoj slovenske manjšine Bojana Brezigarja je pokrajinska uprava pred časom sklenila, da sama omogoči natis. Tako je zdaj v tisku prvi snopič, ki bo obsegal kakih 170 strani večjega formata. Vsebino sestavljajo uradni pozdravi na konferenci, trije temeljni referati za delovne skupine in še dve predavanji. Ob tem bo spremna beseda urednika De Maura. Sledila bodo še dva ali pa trije zvezki, nekake antologije pomembnejših in aktualnejših nastopov na konferenci.

Kdor bi hotel zvedeti, kaj pravi sodobna gospodarska veda o manjšinskih vprašanjih, bo z zanimanjem prebral razpravo univ. prof. Aleša Lokarja iz Trsta *Družbenogospodarski vidiki narodnostnih manjšin* (izšla je leta 1977) v 4., 5. in 6. številki revije Sodobnost, Ljubljana, 1977, str. 387-402, 515-522 in 624-635). Lokar je sicer o tem pisal na različnih mestih. Tudi ne gre tu za kake novosti, saj je za avtorjeve poglede pomembnejša, recimo, razprava *Razvoj Slovencev kot sistem* (Sodobnost, 1972, str. 559-576), kot je pomembno soavtorstvo pri glavnem referatu socioekonomske sekcije na manjšinski konferenci v Trstu (ob njem sta ga pisala V. Klemenčič in R. Strassoldo) in pri temeljnem referatu za isto konferenco, ki ga je izdelal skupaj s prof. T. Hočvarjem iz ZDA o *Ekonomskopolitičnih aspektih diferencirane zaposlitvene strukture Slovencev in Italijanov v Trstu* (pozneje je izšel v *Ekonomski reviji*, 1974, str. 374-378). Vendar je omenjena razprava za nas zanimiva, ker uvaja v to snov, ob tem upošteva vrsto referatov na manjšinski konferenci, ob koncu pa konkretno obravnava naš položaj v zamejstvu.

V prvem razdelku (*Splošna družbena opredelitev manjšinskega vprašanja*) predstavi Lokar dve možni definiciji manjšine. Po prvi (»statič-

ni») je manjšina pač skupina ljudi z določeno značilnostjo (npr. z istim jezikom), skupina, ki je številčno manjša od skupine z drugačno značilnostjo (npr. z drugim jezikom). Po »sistemskem«, »dinamičnem« vidiku pa je manjšina podsistem v sistemu, ki ga sestavljata večina in manjšina. Pri takem gledanju nas predvsem zanima, kakšni so odnosi med podsistemom večina in podsistemom manjšina. Če te odnose spoznamo, razumemo sistem in njegove zakonitosti. Po mnenju sociologov je najpomembnejši odnos razmerje družbene moči (gre predvsem za razpolaganje z gospodarskimi dobrinami). Po »sistemskem« gledanju je manjšina tisti podsistem, katerega družbena moč je manjša od tiste, ki bi mu pripadala glede na številčno moč. Torej je lahko tudi številčna večina pravzaprav »manjšina«, ker ima zase premajhno družbeno moč (da se ne mešajo številčni in družbeni pojmi, govorijo sociologi raje o »dominaciji«, ne o večini; njej nasproti pa stoji manjšina).

Lokar obe definiciji združuje, tako da je manjšina: skupina ljudi (podsistem) s skupnimi značilnostmi; številčno manjša od druge skupine v sistemu; družbeno šibkejša, dominirana, ker ima še manjšo moč od tiste, ki bi ji po sicer majhnem številu pripadala. V tem je tudi njena tragika. Lokar se namreč kratko sooča tudi z marksistično sociologijo, ki pravi, da sta manjšina in proletariat naravna zaveznika, ker sta oba zatirana; zmaga proletariata je tako tudi rešitev za manjšino. Avtor priznava nekatere podobnosti in pa koristnost marksistične metode boja zoper zatiranje. Vendar, pravi, razlike so. Manjšina ostane zmeraj manjšina, proletariat pa naj bi iz dominirane večine postal dominantna večina.

Drugo poglavje (*Splošne zemljepisne in zgodovinske težnje pri oblikovanju etničnih manjšin in njihovih odnosov moči do dominantnega naroda*) je posvečeno gospodarski zgodovini, v kolikor je po Lokarju vplivala na manjšine in predvsem na asimilacijo. Zaradi imobilne in strogo razslojene družbe pred industrijsko revolucijo ni bilo množičnih asimilacij, ki pa so z njo nastopile. Sprožila je namreč socialno in geografsko mobilnost. Kdor ni imel svojih razvojnih središč, je bil podvržen divji asimilaciji zaradi selitve v taka središča in zaradi šolanja, ki je bilo v rokah dominantne skupine. Modernizacija, ki je v polnem teku, ustvarja beg v mesto, a obenem prehajanje premožnejših iz mesta na podeželje, zahteva ogromno ozemlje za infrastrukturo itd. Propada tako največja vrednota manjšin: prostorsko-časovna koncentracija, ki predstavlja močan jez zoper asimilacijo in ki je značilnost avtohtonih manjšin (»alohtone« manjšine so brez prave povezave, večinoma razpršene — zaradi modernizacije pa se jim položaj avtohtonih manjšin približuje). Manjšina, ki je podvržena procesom družbene modernizacije, mora po Lokarjevem mnenju skrbeti za »kulturno moder-

nizacijo« v lastnem jeziku: za šolstvo, za sredstva obveščanja. Prizadevati si mora za »participacijo«, soodločanje, predvsem pri načrtovanju. Potrebuje pa tudi zaščitni zakon: kot ima večina svojo državo, tako tudi manjšina potrebuje vsaj osnovna pravna zagotovila za svoj obstoj. Izkoristiti mora pa dobre učinke modernizacije: večjo samoobveščanje, vključitev v obmejne točke kot most ipd.

V tretjem poglavju (*Splošna gospodarska opredelitev manjšinskega vprašanja*) se prof. Lokar vprašuje po gospodarskih gibalih, ki pridejo do nesorazmerno večje družbene moči večine. Pri tem piše, da to še ni zadovoljivo raziskano, vsaj kar zadeva evropske razmere. Ameriški strokovnjak Samuelson na primer pravi, da je slabšega položaja manjšin kriva diskriminacija. Ta ustvarja dve ločeni tržišči delovne sile. Diskriminirane skupine se morajo posluževati diskriminiranega, slabšega tržišča. Vendar, pripominja Lokar, to velja za ZDA, kjer se hočejo manjšine vključiti v večino, a jih ta odbija. V Evropi pa hočejo ravno manjšine ostati posebne, a enakopravne skupnosti. Tako grobih diskriminacij ni, torej tudi ne ločenih tržišč delovne sile. Nesorazmerno manjša družbena moč manjšine pa ostaja.

Da bi to razložil, je izdelal zanimiv model »manjšinsko specifičnega« tržišča, »manjšinsko specifičnih« proizvodov in »manjšinsko specifičnih« proizvodnih dejavnikov slovenski univ. profesor v ZDA Toussaint Hočevar. »Proizvajanje« je pri tem široko pojmovano, vanj sodijo tudi šolstvo, uprava, zdravstvo itd. »Manjšinsko specifičnost« daje v glavnem jezik, v katerem potekajo dejavnosti, menjava itd. Dokler so dejavnosti, ki jih opravljamo v manjšinskem jeziku, imamo tudi manjšino. Čim več jih opravljamo v jeziku večine, tem večja je stopnja asimilacije. Proizvodi so manjšinsko specifični, v kolikor so rezultat manjšinsko specifičnih dejavnosti. Manjšinsko specifični proizvodni dejavniki ali faktorji so na primer delovna sila, ki govori jezik manjšine; zemlja, ki jo uporabljamo v manjšinsko specifični proizvodnji; kapital, ki je namenjen le manjšinsko specifični proizvodnji.

Za izboljšanje manjšinskega položaja so po Hočevarju nujni ukrepi, ki povečujejo povpraševanje po manjšinsko specifičnih dobrinah. Tako povpraševanje bi potegnilo za sabo tako proizvodnjo kot manjšinsko specifične proizvodne dejavnike.

V nadaljevanju Lokar pripominja, da Hočevarjev model velja, v kolikor res obstajata ločeni faktorski tržišči (večinsko in manjšinsko). Težava pa je pri zemlji in kapitalu, ki sta jezikovno indiferentna in zato z lahkoto prehajata iz manjšinskega tržišča v večinsko. Izgubljanje faktorjev pa je za manjšino pot v asimilacijo. Lokar pravi: kjer je taka izguba neizogibna, mora manjšina po politični poti zahtevati nadome-

dalje na naslednji strani ■

25-letnica Slovenske kulturne akcije

Zadnja vojna je poslala po svetu veliko slovenskih ljudi, kakih sedem tisoč tudi v Argentino, kjer so našli nad 40.000 rojakov, največ Primorcev. Med povojnimi izseljenci je bilo tudi več izobražencev, ki so se zavečal, da morajo kaj storiti za sorojake v kulturnem in verskem pogledu, da ne bodo utonili v tujem jezikovnem morju. Ko so se vrasli v nove razmere in se gmotno utrdili, so začeli spet kulturno delovati. Skoraj v vseh mestnih okrajih velikega Buenos Airesa, kjer se je večina naselila, so si postavili slovenske domove, na Ramón Falcónu pa osrednjo Slovensko hišo, v kateri imajo sedež številne kulturne, verske, politične in druge organizacije.

Najteže je bilo organizirati umetniško in znanstveno delo, ker ni bilo založb in revij. Premagali pa so vse ovire in v začetku leta 1954 — pred 25 leti — v Buenos Airesu ustanovili Slovensko kulturno akcijo, osrednjo

organizacijo za vse Slovence zunaj domovine, ki naj skrbi za vse vrste umetniškega ustvarjanja, za znanstveno raziskovanje in likovno oblikovanje. Njen uradni nastop je bil 11. aprila 1954, ko so priredili umetniški večer z razstavo slik slovenske pokrajine, z Gerziničevo kantato Balada o materi, s klavirskimi točkami, Ghéonovim misterijem Igralec in milost in s slavnostnim govorom predsednika Rude Jurčeca.

Novo društvo je začelo takoj izdajati *Glas Slovenske kulturne akcije*, ki od ustanovitve do danes poroča o delovanju SKA in o kulturnem dogajanju v svetu in v matični domovini. Že prvo leto je začela izhajati revija *Meddobje*, ki izhaja štirikrat na leto ter je leposlovno-znanstveno-umetniška. Revija je razgledana, široko odprta, občutljiva za sodobna vprašanja, gleda nazaj in išče smeri v prihodnost. Okrog sebe je zbrala širok krog nadar-

jenih ustvarjalcev, nad 20 pesnikov, nad 15 pisateljev, nekaj dramatikov in nad 30 znanstvenih delavcev, esejistov, kritikov in drugih. Nad polovica članov ne živi v Argentini, zato je v slovenski kulturni zgodovini prvi primer dela na razdalje.

SKA izdaja tudi knjige svojih članov in starejših ustvarjalcev. Do zdaj so izšle 103 knjige, med katerimi sta tudi dve knjigi tržaškega rojaka Vinca Beličiča, dve pok. goriškega pesnika Vladimira Truhlarja in drugih.

SKA ima več ustvarjalnih odsekov, v Buenos Airesu pa redno prireja kulturne večere.

Pomen te organizacije za slovenske izseljence po svetu in tudi v našem mestu je neprecenljiv. Čutiti pa je, da manjka mlajših ustvarjalcev in da so argentinske gospodarske razmere tako neurejene, da SKA s težavo uresničuje svoje programe.

Drobci iz manjšinskega...

stila, npr. javne institucije v svojem jeziku v zameno za razlaščeno zemljo.

Še eno misel razvija Lokar ob Hočevarjevem modelu: kakšno vlogo ima sploh tržno gospodarstvo ob dejansko planskem gospodarstvu velepodjetij? Kaj mora manjšina pri tem? Zanj je koristno predvsem tisto gospodarstvo, ki pospešuje povpraševanje po manjšinskih specifičnih faktorjih. Vrniti pa se mora tudi v planske ustanove, ki posegajo na njeno interesno področje.

Zadnje poglavje (*Razvoj Slovencev v Italiji in tako imenovana »slovenska nevarnost«*) je avtor posvetil prikazu zgodovine zamejskih krajev in narodnostnih ter gospodarskih razmer. Opisal je korenine italijanskega »strahu« pred Slovenci, ki izvira iz prejšnjega stoletja, strahu mesta, ki se je zavedalo, da ne asimilira več, da slovenski živelj napreduje in noče več biti podrejen. Ustavil pa se je tudi pri sodobni »eroziji« našega naroda in našega ozemlja. Pri tem spet poudarja potrebo po soddločanju manjšine, predvsem pri načrtovanju, in potrebo po globalni zaščiti, ki naj odpravi diskriminacijo in omogoči manjšini splošno koristno vlogo mostu.

(se nadaljuje)

VLADIMIR KOS

Tu se konča za zdaj ta dan

*Po eni izmed stez rogozničine gmajne
je mravlja vlekla v mrak drobtinico
in slepo sonce je stopalo z njo, tipaje
po steni pred vhodom s tanko, oranžno palico.*

*Čez žolto gmajno pljusnil krik je lačnih vranov
in vonj umirajoče lilije.*

*Še zdaj stoji pred menoj, sklonjena nad travo;
za njo je drevo in mravlje mu grizejo srce.*

*»Ostani!« rečem soncu, a nikdar ne čuje.
S katranom torej jutri obložim
drevo od spodaj.*

Rogoznica v žleb se zmuzne.

Metuljčka pred kuščarjem odplavi koparjev dim.

Prava japonska hiša ima pregibljive stene, ki tako nudijo neposreden dostop do narave, pred katero pa jo vendar varujejo nad zemljo vzvišena tla in žlebovi, v katere zdrknejo stene za noč. Japonski slepci so po navadi opremljeni z dolgo, belo palico, s katero si utirajo pot. Katran rabijo posebno v gorah, kjer mravlje sredi debela gradijo shrambe za hrano, ki pa jih pred katranom v naglici zapustijo.

Slovenska Cerkev pred papežem

Od ponedeljka, 15. oktobra, do četrтка, 18. oktobra, so bili v Rimu pravi dnevi slovenske vernosti. V soboto zvečer se je zbralo pred Rimom kakih 70 avtobusov iz Slovenije. Romarji iz vseh župnij s štirimi škofi in kakimi 180 duhovniki na čelu so se podali v zgodovinsko središče krščanstva, na grobove mučencev in k Petrovemu nasledniku Janezu Pavlu II.

Posamezne skupine so samostojno obiskovale Rim in okolico, tako da so bili slovenski ljudje in slovenska beseda simbolično prisotni vsepovsod. Celotno romanje je ob svoji 25-letnici organiziral verski tednik Družina. Govorilo se je, da je romanje »vseslovensko«, vendar je treba povedati, da so priprave zajele republiko, za zamejstvo in zdomstvo pa, se zdi, je sodelovanje bilo bolj »spontano«. (Tudi zednji letopis slovenskih škofij se iz »praktičnih« razlogov drži le republiških mej.) Vseeno sta bila tudi zamejstvo in zdomstvo prisotna, tako da vseslovenska oznaka le drži. Iz Trsta je šel avtobus, na katerem je bilo tudi nekaj Goričanov, s Koroškega je prišel avtobus, iz Kanalske doline ka-

kih 30 vernikov. Prisotna je bila skupina romarjev iz ZDA, posamezniki iz Benečije, Trsta, Gorice, iz drugih krajev, »rimski« Slovenci itd.

Ta množica 4.500 Slovencev in Slovenk se je zbrala pri višku romanja, v opoldanskih urah četrтка, ko je v nepopisnem vzdušju sprejela medse papeža Janeza Pavla II. v avdijenčni dvorani Pavla VI. S številnimi, značilnimi darovi, še bolj pa s petjem in toplino so obdarili sv. očeta. V imenu romarjev je spregovoril metropolit, ljubljanski nadškof Pogačnik. Povzel je tudi namene romanja: dokaz zvestobe Cerkve, ki je mnogo pretrpela zaradi zvestobe Kristusu v Cerkvi; zahvala za cerkvenopravno ureditev Slovenije; proslavitev 25-letnice Družine; spomin na 1000-letnico brižinskih spomenikov, prvega dokumenta slovenskega in slovanskega pismenstva; prošnja za apostolski blagoslov, ki naj ga poda človek, za katerega slovenski verniki veliko molijo, da bi v svojem poslanstvu uresničeval božjo voljo.

Janez Pavel II. je odgovoril z daljšim govorom v slovenščini. Tega je tisk že obširno objavljal in komentiral.

Prevečata ga priznanje plemenitemu narodu, a tudi skrb, da se v sedanjih in bodočih časih ohranja in poglablja verska izbira.

V četrtek popoldne, pred razhodom, je bila še sklepna sv. maša v baziliki Sv. Pavla. Somaševanje štirih škofov in 180 duhovnikov je vodil kardinal Bertoli, ki je pred koncem prebral pozdrav v slovenščini. V slovenščini je na prvi strani objavil papežev govor in za njim Pogačnikovega tudi vatikanski dnevnik L'Osservatore Romano, ki so ga mogli vzeti s seboj na pot še isti večer romarji, ki so se prenovljeni vračali na svoje domove.

15 LET SLOMŠKOVEGA DOMA V BAZOVICI

11. oktobra letos je minilo 15 let od poimenovanja Slomškovega doma v Bazovici po škofu Antonu Martinu Slomšku. Obletnico so svečano proslavili v nedeljo, 14. oktobra, s prireditvijo, na kateri so nastopili domači otroški zbor Slomšek in pevci zbora Marij Kogoj od Sv. Ivana v Trstu.

TEČAJ ZA VODJE MLADINSKIH ZBOROV

Slovenska prosveta in Zveza cerkvenih pevskih zborov v Trstu sta v začetku letošnje sezone priredili korigirani seminar za vodje otroških in mladinskih zborov. Seminar, ki je namenjen vsem, predvsem pa učiteljem in animatorjem otroških skupnosti, bo trajal še približno mesec dni. Vođio ga priznani strokovnjaki, predavanja pa so ob ponedeljkih in petkih ob 16. uri v dvorani Slovenske prosvete v ulici Donizetti 3.

KNJIGA O SLOVENSKEM DUHOVNIKU

Pri Družini v Ljubljani je pred kratkim izšla zanimiva knjiga Jožeta Gregoriča »Podoba duhovnika v slovenskem slovstvu«. Kritiki v Družini je zapisal, da je knjiga »dokument, pričevanje, zbir citatov, odtrganih, sestavljenih, izbrskanih ... izziv za čas, ki ga živimo, za ljudi, ki jim je isti poklic usojen ali dan; to so napori dobrohotnega zbiralca iz umetnostnih tekstov ter zunaj literarnih zapisov.«

Slovenski škofje darujejo papežu Janezu Pavlu II. kopijo brižinskih spomenikov. Od leve: Stanko Lenič, Jože Pogačnik in na skrajni desni Janez Jenko

Mednarodni seminar v Reziji

Pesnik Renato Quaglia je na zborovanju prizadeto spregovoril v rezijanskem narečju.

Na Ravanci v Reziji je bil 23. in 24. septembra mednarodni slavistični kongres ob 50-letnici smrti velikega poljskega jezikoslovca francoskega pokolenja Jana Baudouina de Courtenayja. Simpozija, ki ga je pripravila ameriška Columbia University ob pomoči Furlanskega filološkega društva in univerze v Vidmu, se je udeležilo nad trideset znanstvenikov iz različnih držav. S svojo prisotnostjo so počastili spomin poljskega jezikoslovca, ki je večino svojega življenja posvetil študiju rezijanskega narečja. Slo-

vence so na seminarju zastopali prof. Rado Lenček (Columbia University), Milko Matičetov in Mitja Skubic iz Ljubljane ter Neva Godini in Pavle Merku iz Trsta. Seminar je imel kljub svoji strogi znanstveni plati tudi političen pomen, ker je neizpodbitno dokazal pripadnost rezijanskega narečja slovenskemu kulturnemu območju. Prvič v zgodovini pa se je na kulturni prireditvi v čast gostom pojavil v javnosti napis v rezijanščini: ROZEANI ZAHUALIO VUAS DA STA PARŠLI TAU NAŠO ZEMJO.

DEŽELNE VOLITVE NA KOROŠKEM

Deželne volitve na Koroškem niso prinesle v političnem življenju bistvenih sprememb. Socialisti so ohranili svoje pozicije, to je 20 mest v deželnem zboru. Ljudska stranka pa kot prej 12 mest. Tudi svobodnjaška stranka je ohranila svoje štiri sedeže v deželnem zboru. Najhujši poraz so utrpeli komunisti, ki niso dosegli nobenega sedeža in so v glasovih še nazadovali. Slovenska koroška enotna lista KEL je zbrala vsega skupaj 4.250 glasov in je nazadovala v primeri s prejšnjimi deželnimi volitvami.

KILJAN FERLUGA — 60-LETNIK

Sredi septembra je slavil 60-letnico priljubljeni učitelj in kulturni delavec, predvsem pa velik Slovenec Kiljan Ferluga, doma iz Plavij pri Škofijah. Veliko zaslug ima za osveščanje slovenskih ljudi v miljskih hribih, katerim je dragocen svetovalec in požrtvovalen delavec.

† SAVA SEVER

23. oktobra je v Ljubljani umrla velika slovenska igralka, Prešernova nagrajenka Sava Sever. Letos bi slavila 50-letnico uspešnega umetniškega dela na slovenskih in jugoslovanskih odrih.

ŠOLA »DRAGOTIN KETTE«

Edina slovenska osnovna šola v strogem mestnem središču v Trstu »Dragotin Kette« v ulici sv. Frančiška, je končno prišla do petih popolnih razredov. Že več let sta zaradi pomanjkanja učencev, morda pa tudi zaradi nepoznanja šolskih določb, po dva razreda morala biti združena, kar je bilo v škodo kvalitete pouka pa tudi zaposlenosti slovenskih učiteljev. Poldrugi mesec po začetku pouka in po neposrednem posegu staršev pri šolskih oblasteh, je vendarle stekel reden pouk tudi v prvem razredu, ki je bil doslej združen z drugim. Zdaj bodo morali starši zastaviti vse sile, da dobi šola še eno učilnico.

DRUŠTVO SLOVENSKE IZOBRAŽENCEV

DSI je 15. oktobra začelo svojo letošnjo redno sezono prosvetnih večerov v dvorani Slovenske prosvete v ulici Donizetti 3 s srečanjem s tržaškim škofom Bellomijem. Škof je številnemu občinstvu prijazno odgovarjal na vrsto vprašanj v zvezi z življenjem in načrti tukajšnje cerkve. Po srečanju se je škof Bellomi zadržal v prostorih društva na družabnem srečanju s člani in prijatelji. Naslednji ponedeljek je bil v društvu pogovor o letošnji Dragi in nastopajoči sezoni, 29. oktobra pa je prof. Martin Jevnkar predaval o mednarodnem slavističnem kongresu na Ravanci v Reziji, o katerem poročamo na drugem mestu.

Škof Lorenzo Bellomi v DSI

Večeri v Društvu slovenskih izobražencev so vsak ponedeljek ob 20.15. Nanje so vabljeni vsi, ki jih zanimajo splošna kulturna pa tudi socialna, verska, politična, zgodovinska in druga vprašanja Slovencev doma in po svetu.

PROF. LAVO ČERMELJ — 90-LETNIK

10. oktobra je v Ljubljani praznoval 90-letnico ugledni Tržačan, znanstvenik in antifašist dr. Lavo Čermelj. Vse svoje moči je posvetil prepоруdu Primorske. Med obema vojnama je objavil več del, v katerih je svetu dokazoval fašistično divjanje nad Slovenci in Hrvati. Po vojni je sodeloval pri mirovnih pogajanjih v Parizu, leta 1948 pa je postal znanstveni sodelavec Inštituta za narodnostna vprašanja v Ljubljani.

Letošnjo Nobelovo nagrado za mir je prejela mati Terezija, ustanoviteljica misijonark ljubezni. Po rodu Albanka je pred 50 leti odpotovala iz Skopja in vse življenje posvetila službi najubožnejših članic. Ko jo je nekoč videl časnikar, kako je izpirala rane bolnemu siromaku, je izjavil, da bi tega ne storil niti za milijon dolarjev. »Za milijon dolarjev tudi jaz ne!« je odvrnila mati Terezija, danes Nobelova nagrajenka.

IV. SREČANJE NARODNOSTI V KOPRU

28. in 29. septembra je Italijanska unija za Istro in Reko pripravila v Kopru četrto srečanje narodnosti sosednjih dežel Avstrije, Italije in Jugoslavije. Srečanje je bilo lani v Trstu, prihodnje leto pa naj bi bilo na Gradiščanskem in naj bi ga pripravili gradiščanski Hrvati. Vendar pa vse kaže, da pri organizaciji teh srečanj zadnje čase nekaj šepa, saj niso na zadnje srečanje povabili ne krovne organizacije Slovencev v Italiji SVETA SLOVENSKIH ORGANIZACIJ ne predstavnikov gradiščanskih Hrvatov, ki naj bi bili leta 1980 organizatorji in gostitelji.

PROF. MARIJAN SMOLIK — NAGRAJEN

Društvo bibliotekarjev Slovenije je podelilo letos diplomu Matije Čopa šestim odlikovancem, ki imajo zasluge v knjižničarskem delu. Med temi je tudi prelat dr. Marijan Smolik, ki vodi Semeniško knjižnico v Ljubljani že več kot 20 let. Semeniška knjižnica je najstarejša javna knjižnica v Sloveniji in eden znamenitih kulturnih spomenikov Ljubljane.

eneoceneoceneoceanoe

Truhlarjeva pesniška zbirka v italijanščini

Pred nekaj dnevi je izšla v Milanu v založbi Istituto propaganda libraria pesniška zbirka goriškega rojaka Karla Vladimira Truhlarja *V dnevi šumi Ocean* v italijanščini kot *Nei giorni sussurra l'Oceano*. Prevod je oskrbel prof. Luigi Michieletto. Knjiga je natisnjena natančno tako kakor izvirnik, ki je izšel leta 1969 pri Mohorjevi družbi v Celju.

Prevod je skrben in ustrezen, bližji prepesnitvi kakor dobesednemu prevajanju. Težki Truhlarjev jezik, ki je poln barv, sestavljenih in razredčenih, poln tonov, onomatopoi, verskih in filozofskih izrazov in občutkov, je prevajalec zajel v oblike, ki so dostopne italijanskemu bralcu, ne oddaljujejo pa se od Truhlarjeve misli in njegovega pesniškega občutja. Za zgled poslušajte pesem *Poldne na sadnem trgu*:

POLDNE NA SADNEM TRGU

*Nel turchino dei fichi
scampana.
La fruttivendola al banco
col palmo
si copre gli occhi chiusi
e oltre il tempo vulnerabile
raccolta s'affissa al Regno
in cui le rossogranite
parole dell'arcangelo
cadono eterne
sulle belle trecce
paglierine
dell'Ancella
china.»*

»V temno modrino smokev zvoní.

Branjevka v stojnici
si z dlanjo
zasloni zaprte oči
in se nad ranljivi čas
zbrano zazre v Kraj,
kjer zrelo rdeče
besede nadangela
večno padajo
na pšenične
lepe kite
sklonjene
Dékle.

Prevajalec Luigi Michieletto je doma blizu Mariano Veneto pri Mestrah

in se je naučil slovenščine na univerzi v Padovi pri prof. Jevnikarju, nato je bil še nekajkrat na seminarju za tuje slaviste v Ljubljani. Prevaja slovenske pesnike in Cankarja, toda težko najde revijo ali založbo za slovenska dela. S Truhlarjem se je osebno poznal in ga je obiskal malo pred njegovo smrtjo pri Bocnu.

Knjigo je predstavil italijanski pesnik Giovanni Cristini, ki je na 7 straneh podal najznačilnejše lastnosti Truhlarjevega pesništva. Značilen je že njegov uvod: »Karel Vladimir Truhlar, jezuit po poklicu, duhovnik in pesnik po izbiri, je brez dvoma eden najčistejših in najbolj zapletenih religioznih duhov našega časa. Najčistejših, ker je kakor vsak Slovan imel po naravi mistično dušo; najbolj zapletenih, ker se je naravni danosti pridružilo kulturno izkustvo — filozofsko in teološko —, ki ga je privedlo do napora, da je mistično izkustvo podal na razumski način, s presenetljivimi uspehi (njegove pesmi se pogosto rodijo iz stapljanja teh razmišljanj), ki so se včasih zdeli celó vznemirljivi ...«

Cristini z italijansko zgovornostjo in pronicljivostjo analizira Truhlarjevo poezijo in jo postavlja na mesto, ki ga zasluži. Sklepa z besedami, da je malokdaj srečal poezijo, ki bi bila tako živa po bivanjskih problemih in tako prepojena z mistiko in religioznostjo.

O avtorju in njegovem delu je spregovoril na koncu knjige tudi prevajalec in približal italijanskemu bralcu Truhlarja in njegovo poezijo. Tudi Michieletto občuduje Truhlarjevo globoko poezijo, ki je pognala iz slovenske zemlje in avtorjeve široke kulture in povojnega življenja v Rimu. Pri zapisu se je oprl na doktorsko disertacijo Marine Brusamolin, ki jo je v Padovi pripravila o Truhlarjevi poeziji.

S to knjigo se je Truhlarjevi poeziji odprla pot v svet in lahko se zgodí, da nam ga bodo tujci odkrili, kakor so že koga.

Martin Jevnikar

Prvi koncert nove sezone Glasbene matice v Trstu

Ob niti ne nabito polni dvorani Kulturnega doma v Trstu se je 26. oktobra 1979 pričela nova koncertna sezona Glasbene matice. Letos je bil razmeroma najprivlačnejši koncert postavljen kar na prvo mesto. Poslušali smo torej simfonični orkester RTV Ljubljana pod vodstvom Sama Hubada in solista Alojza Zupana (klarinet).

Spet smo mogli na začetku koncerta poslušati delo domačega skladatelja Ubalda Vrabca. Mislim, da je Mala simfonija med njegovimi najboljšimi inštrumentalnimi skladbami, kar smo jih slišali. Stilno je to skladba proste atonalnosti, vendar z »ostinato« elementi, ki dajo vtis, da potekajo stavki vsak iz svoje edine temeljne ideje. Značilen je v tem smislu zadnji stavek, kjer je tema pravzaprav značilni ritmi, ki se znova in znova pojavlja vse do konca. Med glavne vrline skladbe bi prištel doslednost, ki ne pozna poceni odstopov ali iskanja efektov, ki naj bi bili sami sebi namen. Druga prednost Vrabčeve kompozicije je odlična inštrumentacija. Pač pa bi na koncu dodal še negativen vtis, to je statičnost nekaterih posameznih mest (morda krivda izvedbe?).

Druga točka je obsegala Webrov koncert v f-molu op. 73 za klarinet in orkester. Weber je čudovit in očarljiv skladatelj, a je tudi zelo delikaten in lahko tudi nevaren. Svojo nevarnost je v petek izpričal v drugem stavku, kjer se solist — klarinetist ni mogel

premagati, da ne bi nežne melodije obrnil po romantično, kar pa izzveni vsiljivo, saj je Webrova melodija že sama na sebi za svoj čas že dovolj romantična.

Ko govorimo o moderni glasbi, je tu prav gotovo tudi Claude Debussy, protagonist drugega dela koncerta. Sicer ni več Debussy za moderno uho prav nobeno pohujšanje, vseeno pa naj velja za opomin. Orkester je torej izvajal *Prelude à l'après-midi d'un faune* in tri simfonične skice *La mer*. Ob poslušanju treh simfoničnih skic

me je obšla misel, ki sicer ni moja, da je prvo v glasbi jasnost. Najslabšo uslugo glasbi, posebno še moderni naredimo, če jo predstavimo nejasno. In to je bil primer petkovega večera. Res je sicer, da je tehnika komponiranja pri Debussyju zelo drobničava, vseeno pa posamezne periode le niso same sebi namen, ampak so del celote. Iz izvajanja orkestra pa se je celota zabrisala v korist posameznih odlomkov. Dalje ni bilo pravega razmerja med glavnimi in stranskimi mislimi, niti ne ravnotežja med posameznimi inštrumentalnimi skupami, kar je neprimerna akustika še poudarila. Konec je bil sploh nerazumljiv.

Tomaž Simčič

Peta izdaja Jurčičevega Jurija Kozjaka v francoščini

Letos maja je izšla peta knjižna izdaja Jurčičevega Jurija Kozjaka v francoščini. Izšla je v založbi *Fraternitas sancti Benedicti* v Aix-en-Provence pod naslovom *La vengeance du tzigane* (Ciganovo maščevanje) in s podnaslovom *Le janissaire slovène* Georges Kôziak.

Prevod je oskrbel kanonik dr. Ferdinand Kolednik, znani prevajalec tega romana v svetovne jezike. Prvič ga je prevedel v francoščino že leta 1937 in uvod mu je napisal stalni tajnik Francoske akademije Georges Goyau. Prevod je bil tako pristno francoski, da je dobil zanj Kolednik 2. decembra 1938 zlato medaljo Francoske akademije »za usluge, ki jih je napravil ugledu francoskega jezika.« Knjiga o janičarju, ki pride kot deček v turško sužnost in postane poveljnik janičarjev, je francoskim bralcem tako ugajala, da je bila hitro razprodana.

Druga izdaja je izšla pri *Apostolat de la Presse*, Sherbrooke, Québec v Kanadi novembra 1949. Avtor je prevod še izpilil in napisal knjigi uvod. Tretja izdaja je izšla pri isti založbi leta 1952, četrta pri založbi *Mame & Fils* v Toursu februarja 1960. In petega maja 1979 v Aix-en-Provence.

Poleg tega so francoskega Jurija Kozjaka dvakrat ponatisnili v časopisih kot podlistek. Najprej je izhajal v dnevniku *Le Devoir* v Montrealu v

Kanadi od 10. nov. 1949 do 11. jan. 1950, drugič v dnevniku *La Liberté* v Fribourgu v Švici od 26. jul. do 18. sept. 1960. Tako so brali Francozi Jurija Kozjaka že v sedmih izdajah.

Peto izdajo je Kolednik posvetil »Belim menihom v Stični, dobrotnikom slovenskega naroda, in cisterci-jancem v Rajhenburgu, ki so me naučili francoščine in katerim dolgujem vse.« Za tem je ponatisnjen predgovor, ki ga je napisal za prvo izdajo Georges Goyau, nato pismo kardinala Eugèna Tisseranta, ki je knjigo leta 1958 priporočil. Na tretjem mestu je Kolednikov sestavek o Jurčiču tudi starejšega datuma, nov pa je sestavek *Beseda o peti francoski izdaji*, kjer je Kolednik posnel nekaj francoskih mnenj o delu. Na koncu knjige je Kolednikov sestavek o samostanu belih menihov v Stični na Dolenjskem in njihovi zgodovini. Za tem so lastna in krajevna imena iz romana v oklepaju francoska izgovarjava in njihov pomen.

Prevod je že ustaljen in se bere kot original. Knjiga je lepo opremljena in šteje 180 strani. Pomembno je tudi to, da uporablja prevajalec povsod izvirna slovenska imena krajev. S knjigo si je Kolednik pridobil novo uslugo na širjenje slovenske literature po svetu.

Martin Jevnikar

ANTENA

SLOVENSKI KULTURNI KLUB

Mladina SKK nadaljuje z rednimi sestanki ob sobotah zvečer. Poleg družabnosti in zdrave slovenske družbe najde mlad človek v klubu tudi možnost za izobrazbo in napredovanje na področjih, ki ga zanimajo. Lahko se vključi v krožek ali skupino, katere dejavnost ga posebej zanima, predvsem pa s svojo prisotnostjo ustvarja okolje, ki mu bo nudilo možnosti za nova prijateljstva in znanstva. SKK ima redne sestanke ob sobotah ob 19. uri v ulici Donizetti 3.

ZAMEJSKA IN ZDOMSKA LITERATURA (nadaljevanje)

Venceslav Sejavec: Bodi črka srčna kri

Goriški rojak Štefan Tonkli, ki se kot pesnik podpisuje s psevdonimi (Venceslav Sejavec, Niko Kotnik, Sfinx, Slavko Srebrnič), je izdal sept. 1979 v Gorici novo pesniško zbirko. Naslov ji je: *Bodi črka srčna kri*, podpisal pa se je Venceslav Sejavec. Knjiga obsega 30 pesniških naslovov, pesmi pa je 31. To je Tonklijeva šesta pesniška zbirka: *Pesmi* (1934), *Bežni oblaki* (1948), *Kaj si, bolečina?* (1969), *Na križpotjih cest stojim* (1976), *Argentinsko slovenski odmevi* (1978) in *Bodi črka srčna kri* (1979). Vse te zbirke so izšle v Gorici razen prve, ki so jo natisnili v Trstu, vse pod psevdonimi in vse je sam založil. To dokazuje, kako težko je najti pesniku v zamejstvu založbo, ki bi mu zbirko izdala. Za vse to delo in stroške ni dobil kakega posebnega priznanja, samo tržaško Literarno nagrado Vstajenje leta 1976. (Glej moja poročila o knjigah v Mladiki 1977, 63-4; 1978, 161-62.)

V novi zbirki so stare in nove pesmi, miselne, čustvene in religiozne, segajo od pesnikove ožje domovine do Argentine, kjer je živel in deloval po vojni več let, v njih je slovenska pokrajina, Kras, manjšinska bridkost, osebna in splošno človeška stiska.

Prva pesem je dala zbirki naslov in v njej je Tonkli povedal, kakšne naj bodo njegove pesmi, ki so njegova srčna kri: »svit in soj — / naj ga nesem / v noč nocoj«. Njegove besede naj kot ognjen meč preženejo vse zmede in strupene dvome, naj Bog razsvetli vse ljudi, da bodo dobri.

Druga, *Zatrla pesem*, poje o težavah pesniškega izražanja. »Morje akordov, rim / v srcu zvenim«, toda ko seže v dušo »s korcem srebrnim«, se kri »porazgubi med trnje, pesek in travo«. Primerja se votlemu deblu, zaveda pa se, da mu bo v srcu spet zazvenelo, ko mu bo duša zahrepnela »v neskončno, modro daljavo«.

Dve fantastični pesmi sta izšli že 1960 v Argentini in sta nastali ob ponovnem ameriškem odhodu na Luno. Pesnik se je bal, da bi se ne ponesrečili, kakor se je druga posadka še na zemlji, pesmi sta polni ekspresionističnega izražanja in apokaliptičnih podob: večerna zarja je »kot temna in umazana samomorilčeva kri«, svinčeni oblak je »težak torpedo«, nad pesnikom vrši »črnih vetrov kloko-tanje«, mesec pada »skozi baročne stebre gigantskih oblakov«, podoben »lobanji obglavljenega tolovaja«, nekdo je »vdril v nadzemski svet«, pahnjen nazaj grmi »v brezno motnih fantazij in sanj«. Pesniku je uspelo, da je poustvaril grozo, ki se je je bal. Tej pesmi je nekoliko podobna XX. vek, kjer pravi, da si človek osvaja svetove, ne zaveda pa se, kako je majhen, ker v njegovi duši ne odmeva Stvarnikov večnostni spev. Napredek bi moral biti človeku v prid, toda kamor gre, nese svoje napake s seboj. In tudi

Medzvezdna mu dokazuje, da se odpirajo človeštvu vedno novi svetovi, ki le pričajo: »Kako velik si, Bog.«

V naslednjih pesmih je človekovo iskanje in končno spoznanje: misel se hoče dokopati do zadnje resnice, ne zaveda pa se, da »on, ki stopil je v preborno kočjo, / je osnova vsega, zadnja klica.« V pesmi *Misli* začenja vsako izmed petih kitic z verzom: »Misli — ve ne boste umrle.« Duša bo ostala. V naslednjih pesmih vse nekaj išče, tudi pesnik, a vidi samo »dim nad menoj«.

Sledijo osebno izpovedne in religiozne, v katerih priznava napake in je srečen, ko stopa On z njim, ko hodi po poti, ki ga »privede pred Dobroto«. Posebno mesto zavzema *Črni Kristus*, pretresljiv opis Kristusovega umiranja na križu, ko črn od trpljenja »v jasne luči blesku / vpiješ zapuščen k Očetu«. Po izpovedi se čuti srečen, »kakor veter v svetlo brezo / v dušo milost naj rosi«. Rad bi bil kot drevo, ki se pripravlja na liste: »Deblo, veje in popjé / to je zdaj drevo, — / kdaj tako prosto, srcé, / luč boš pilo in rosò?« Življenje mu je sladek hip, ob prihodu pomladi pa se sprašuje, če bo srce vzdržalo naval »neslutelih pričakovanj«.

V treh pesmih poje o naravi, o lepoti na Krasu okrog Tomaja po trgatvi, ko so listi pisani, o okuženi naravi in o golem listju v jeseni, ki ga spominja, da gre morda »zadnji tihoti naproti«.

V zadnjem delu so priložnostne pesmi. *Prodana posest* obravnava prodajo zemlje v Brdih, ki jo je med obema vojnama kupovalo Ente Tre Venezie: »Tuje dete se igra med travo, / tuja mati slova mu šepče / tuja, kaže v sinjo mu daljavo, / v polje, v holme, v gozde zeleneče.« Slovenska zemlja prehaja v tuje roke, tuje družine se naseljujejo na njej, narava pa si kljub temu »razkošne plašče plete«. Tri pesmi obravnavajo božično in velikonočno misel. Zadnja pesem je misel na smrt (*Zadnja sestra*), ki jo primerja sestri: »Kako si dobra, ko se lažno bližaj / in je povsem neslišen tvoj korak, / do postelje samotne se ponižaj — / šele tedaj se čuje glas šibak / in preko čela, lic gre blaga roka / in prsti alabastrni oči / pobožajo — kot mati zna otroka ...«

Zbirka je vsebinsko in miselno bogata, odsev srca, ki ga skrbi in teži lastna in tuja usoda in ki najde uteho v Kristusu. Oblika je klasična: pesmi so razdeljene v kitice, v vseh je rima, veliko pa je tudi pesniških tropov in figur. Jezik je izbran in realističen, ustvaril pa je nekaj lastnih primer in izrazov: »temo odrivamo, predrznih miselnih tkanin, misel dolbe, iščem zlatih pen zvenenja, blesk mladega neba, jutranjih žarkov svila, v škrlatnem plašču listov, v zlateče se halje kostanjev, dim ko mračne zastave ...«

(se nadaljuje)

^v
Čuk

na Obelisku

PAVLIHA PIŠE IZ LJUBLJANE KATOLIŠKEMU GLASU

Spoštovani Katoliški glas,
praviš, da bi Čuku v Mladiki lahko zavidal sam ljubljanski Pavliha. Tako ti bom povedal: ne zavidam mu, da je Čuk, ampak da poje v Trstu.

Smrt itd.
Pavliha

KATINARCI PIŠEJO RADIU LJUBLJANA

Spoštovana RTV Ljubljana,
ko so nam ondan neznanci, ki si niso prav nič vzeli k srcu Osima in njegovega duha, oskrunili spomenik padlim, si ti, spoštovana Erteve Ljubljana, poročala, da je do atentata prišlo na Katarini. Kaj imaš tako polno glavo svetnikov, da misliš, da je v Trstu neka sveta Katarina? Katarinca gor, Katarinca dol, smo samo Katinara. Ti, spoštovana Erteve Ljubljana, pa nikar ne misli, da čepi za vsakim vogalom kakšna svetnica, ki ji je treba revolucionarno odbiti njen «sveta».

Nesveti Katinarci

STROGO ZAUPNO O RADIU TRST A

Pri zadnjem obisku italijanskega predsednika Pertinija v Jugoslaviji je posebna italijansko - jugoslovanska komisija imela na sporedu svojih razgovorov tudi nadaljnji status

radijske postaje Trst A. Iz verodostojnega vira je Čuk zvedel, da je v načrtu preimenovanje te postaje v **RADIJSKO POSTAJO KOPER B**. Temu primerno bo spremenjena tudi njena programska struktura. Tako bodo na primer uvedene nove rubrike «Jutro Primorskega dnevnika», «Popoldanski oddih z Delom, glasilom KPI za Slovence», «Ringa raja z ARCI», «Tečaj evrokomunizma za začetnike», «Kako je lepo biti mlad pri Slovenski kulturno - gospodarski zvezi» itd.

Verska oddaja bo zaenkrat ostala, samo da jo bodo od sobote zvečer premaknili na čas od polnoči do ene.

Kakor se sliši, se je dopoldanski program s poročili že začel preusmerjati v tem smislu.

Čuk se veseli tega preokreta in je pripravljen dati novemu programu svoj revolucionarni prispevek.

AKCIJA «NIČ NAS NE SME PRESENETITI V TRSTU»?

Širi se neverjetna govorica, da se tudi v Trstu pripravlja akcija Nič nas ne sme presenetiti. Ta akcija naj bi med drugim predvidevala takšne možnosti nezgod za slovensko manjšino v Italiji:

1. Potres je razdejal Osimo.
Problem: nabrati v 24 urah 50 kamionov opek.
2. Nevesta je ušla s Kraške ohceti tik pred poroko.
Problem: iz nešteti slovenskih stricev izbrati enega, ki naj bi bil kraški stric.
3. Boris Pahor se spušča s helikopterjem na streho Slovensko - kulturne gospodarske zveze v Ulici sv. Frančiška.
Problem: kako onemogočiti desant.
4. Fašisti nehajo skruniti partizanske spomenike
Problem: od česa naj se revolucionarno razvnama Primorski dnevnik
5. Duh Osima se razdiši
Problem: kako v 24 urah spet naflitati Tržaško z njim
6. Vsi fondi za proslavo 30-letnice SKGZ nenadoma odpadejo
Problem: kako napraviti v ulici sv. Frančiška simpozij o duhu uboštva sv. Frančiška.

NOV DOM DUHOVNIH VAJ V TRSTU?

Med zadnjo stavko dijakov slovenskih šol v Trstu se je govorilo o tem, da se misli Slovenski dijaški dom v Ulici Ginnastica preimenovati v Dom duhovnih vaj za stavljanje dijakov.

Slovensko dijaštvo z razumljivo naklonjenostjo sprejema to zamisel. Še več: obljublja, da bodo prihajali na tiste duhovne vaje celi razredi.

Slokad

OB MEDNARODNEM LETU OTROKA

*V nedeljo, 9. decembra 1979,
ob 16. uri zaključna prireditev v Kulturnem domu v Trstu*

FILOZOF SARTRE NI VEČ KOMUNIST

V ljubljanskem časopisu DELO — priloga KNJIŽEVNI LISTI z dne 4. oktobra 1979 — Ciril Kovač uvršča Jeana Paula Sartra med »odlične marksistične filozofe«.

Ciril Kovač je očitno slabo obveščen o zadnjem miselnem razvoju tega misleca.

Res, svoj čas je Sartre izjavil, da je marksizem »neprekosljivo obzorje našega časa.«

Danes misli drugače, kakor je razvidno iz intervjuja, ki ga je dal italijanski časnikarki Antonietti Macciocchi v Rimu (L'EUROPEO, 11. oktobra 1979, str. 86).

Na vprašanje, kaj misli o tisti svojji nekdanji izjavi, je odgovoril: »Mislil sem, da je marksizem doživel totalen faliment.«

L. R.

PASTORALNO SREDIŠČE ZA SLOVENCE V TRSTU

Vse kaže, da bomo Slovenci v Trstu končno dobili pastoralno središče v mestnem središču. O tem ste tudi Vi že veliko pisali in okrog tega problema je steklo že precej črnila. Toda zdaj slišim, da bo pastora'ni center v Marijinem domu v ulici Risorta. Nič nimam proti temu, saj kdor odloča, je gotovo premislil vse za in proti. Osebnost pa se vendarle sprašujem, če bo ta rešitev res najboljša. Prvič: dom v ulici Risorta ni mestni center; drugič: dom je v neposredni bližini šentjakobske cerkve; tretjič: osredotočiti vso versko dejavnost v dom v ulici Risorta pomeni lahko zapiranje v geto; četrtič: zanima me, kaj bo z mašami, ki so zdaj pri Sv. Antonu, pri Sv. Jakobu in drugod. Zdi se mi, da dom v ulici Risorta lahko služi kot stanovanje duhovnikom, ne more pa postati stanovanje, urad in cerkev hkrati. Slovencev v Trstu namreč ne moremo obravnavati kot Slovence, ki so morda na začasnem delu v tujini ali v zdomstvu. Slovencev ne moremo izključiti iz tržških cerkva, čeprav mi je jasno, da ne moremo Slovenci zahtevati, naj bi bila nedeljska maša v vseh cerkvah.

E. Š.

LISTNICA UPRAVE

Še vedno lahko z veseljem ugotavljamo, da je našim naročnikom MLADIKA pri srcu. To navezanost na revijo izkazujejo nekateri naročniki s tem, da pri poravnavi naročnine nakažejo dvojni znesek, da ji s tem pomagajo pri izhajanju. Nazadnje se je seznam PODPORNIKOV MLADIKE povečal z naslednjimi imeni:

Igor FRANKO - Gorica, Olga TERČON - Trst, N. N. - Ljubljana (300 ND), Antek TERČON - Trst, Egon MALALAN - Trst, Franc MALALAN - Trst, Stojan SOSIČ - Trst, Rado ŠTOK - Trst.

Za tiskovni sklad so prispevali: N. N. iz Trsta 300.000 Lir, Ciril Korsič iz Gorice 1.000, družina Špacapan iz Gorice 10.000; trije bralci iz Slovenije skupno 2.620 ND; v spomin na pok. Leopoldo Kralj je darovala družina Čotar 10.000 Lir.

Vsem iskrena hvala! Zahvaljujemo se tudi vsem, ki so že vnaprej poravnali naročnino za prihodnje leto, ter vsem onim, ki so nakazali višje vsote na račun prihodnjih letnikov.

Naročnino lahko poravnate s pošto položnico in čekom (kot priporočamo na drugi strani platnic), ter osebno.

Uprava Mladike posluje vsak ponedeljek, sredo in petek od 16. do 19. ure (tel. 768-189) na sedežu v ul. Donizetti 3 v Trstu.

Zbornik DRAGA 78 s predavanji lanskih študijskih dni Društva slovenskih izobražencev lahko naročite na uravi Mladike. Vsak izvod stane 3.000 Lir + 300 Lir za poštnino. Na razpolago je tudi v slovenskih knjigarnah.

VIII. literarni natečaj »Mladike«

1. *Revija Mladika razpisuje nagradni literarni natečaj za izvirno še neobjavljeno črtico, novelo, pesem ali ciklus pesmi poljubne vsebine.*
2. *Rokopis je treba poslati v dveh čitljivo pretipkanih izvodih s priporočeno pošiljko na naslov MLADIKA, ul. Donizetti 3-I, 34133 TRST, do 31. decembra 1979. Rokopisi morajo biti opremljeni samo z geslom ali šifro. Točni podatki o avtorju in naslov naj bodo v spremnem pismu, opremljenem z istim geslom ali šifro.*
3. *Ocenjevalno komisijo sestavljajo: univ. prof. in kritik Martin Jevnikar, odgovorni urednik revije Marij Maver, pisatelj Alojz Rebula, pesnik Albert Miklavc in pesnica Ljubka Šorli-Bratuževa. Mnenje komisije je dokončno.*
4. *Na razpolago so sledeče nagrade:*
za črtico ali novelo:
Prva nagrada 50.000 lir
Druga nagrada 30.000 lir
Tretja nagrada 20.000 lir
za pesem ali ciklus pesmi:
Prva nagrada 30.000 lir
Druga nagrada 20.000 lir
Tretja nagrada 10.000 lir

5. *Izid natečaja, ki je odprt vsem, ne glede na bivališče, bo razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku — Prešernovem dnevu na javni prireditvi in po časopisju ter bo sporočen z osebnim pismom nagrajencem.*

Vsi teksti ostanejo v lasti Mladike. Nagrajena dela bodo objavljena v letniku 1979. Objavljena bodo lahko tudi druga dela, za katera bo komisija mnenja, da so primerne za objavo.

zasmehindobrovoljozasm

V nekem mestu stoji spomenik slavnega moža. Okoli spomenika je zasejan lipov gaj. »Čudovito«, je rekel popotnik, ki je spomladi vdihaval vonj cvetoče lipe. »Le kdo je prišel na to zamisel, da je zasadil toliko lip?«

»Naš gospod učitelj. Ima polno čebeljih panjev.«

Imate zbornik DRAGA '78?

Vsebuje predavanje in celotno razpravo lanske Drage. Dobite ga na upravi Mladike in v knjigarnah.

»O, spet krompir! Tolikokrat si mi že obljubila, da se boš naučila skuhati še kaj drugega, pa je vedno isto!«

»In kolikokrat si že rekel, da boš znorel zaradi večnega krompirja, pa nisi!«

»Gospodična,« reče prometnik in ustavi lepo blondinko, ki je vozila kar naprej kljub znaku, da je prepovedano voziti v tisto smer, »gospodična ta cesta ima samo eno smer!«

»No prav, saj vozim samo v eno smer!«

Iz zvočnika na peronu: Pozor, pozor! Mednarodni brzovlak, ki ima tri ure zamude, prihaja z vso hitrostjo na prvi tir.

Ob reki. Ribič lovi že dolgo časa, a nobena riba ne prime. Naposled zgodnja: Vse na svetu se grize, samo ribe nočejo ugristi!

Učitelj: Tonček, to pa ni nič. V računstvu si zadnji. Kaj nimaš doma brata ali sestre, da bi ti pomagala?

Tonček: Ne, zdaj nimam, a mamiča pravi, da bomo pred novim letom dobili bratca ali sestrico.

Ko se je mož vrnil zvečer domov, je našel stanovanje v strahotnem stanju: posoda umazana, vse nepospravljeno, obleka razmetana, večerje nikjer ... Ves poln strahu je planil v spalnico, kjer je žena mirno brala časopis. »Kaj vse to pomeni?« je vprašal zaprepadeno.

»Nič! Ti venomer sprašuješ, kaj ves dan počnem v stanovanju. Zdaj vidiš, kaj počnem, ne?«

»Zakaj so sardine v olju brez glav«, hoče vedeti Marcec.

»Zato vendar, da ne popijejo olja«, mu razloži sestrice.

Slovenska prosveta - Trst
in Zveza slovenske katoliške
prosvete - Gorica

RAZPISUJETA

tekmovanje zamejskih amaterskih odrov

MLADI ODER

Tekmovanja se lahko udeležijo amaterski odri, ki delujejo v naši deželi.

Tekmovanje traja do konca leta 1979. Izid bo javno razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku februarja prihodnjega leta.

Skupine, ki se nameravajo udeležiti tekmovanja, morajo javiti svojo udeležbo enemu od obeh prirediteljev.

Predstave prijavljenih amaterskih odrov bo ocenjevala komisija, ki jo sestavljajo gledališki izvedenci in po en predstavnik vsake organizacije. Mnenje komisije je dokončno in nepreklicno.

Za vsa podrobnejša pojasnila in prijave se je treba javiti na naslov SLOVENSKA PROSVETA, Trst, ulica Donizetti 3, tel. 768-189 ali pa ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE, Gorica, viale XX Settembre 85.

Ob cesti se paseta dve kravi. Mimo pripelje cisterna, na kateri na veliko piše: Pastorizirano homogenizirano mleko z dodatkom vitamina A.

Ena krava se žalostno obrne k drugiči: »Ali imaš tudi ti kompleks manjvrednosti ob pogledu na ta napis?«

V avtobusu. Stara žena sedi nasproti vojaka, ki jo gleda in ves čas žveči gumo. Ženica se nasmehe in reče: »Je vse zaman, pa če še tako govorite. Sem popolnoma gluha.«

Za časa De Gaullea. Učiteljica v majhni francoski vasi pojasnjuje otrokom, da je de Gaulle za Francijo to, kar je bila v svojem času Jeanne d'Arc. Mali učenec radovedno vpraša: »Zakaj ga pa potem ne sežgo?«

Počitniški dom »Pri sestrah«

vas vabi na Belopeška jezera

Naslov: 33010 BELA PEČ - FUSINE V. R. via Laghi 1
Telefon 0428/61027 - 059/695791

Od obrtniških izkušenj
v trgovinsko dejavnost

Korsic

Anton Korsic

- Serijsko pohištvo
- Pohištvo po meri
- Preureditve

POSEBNI POPUSTI !!!
OBIŠČITE NAS !!!

T R S T

Prodajalna:
ul. S. Cilino, 38
telefon 54390

Dom in delavnica:
ul. Damiano Chiesa, 91
telefon 571326

CENA 500.- LIR